

Nemunas

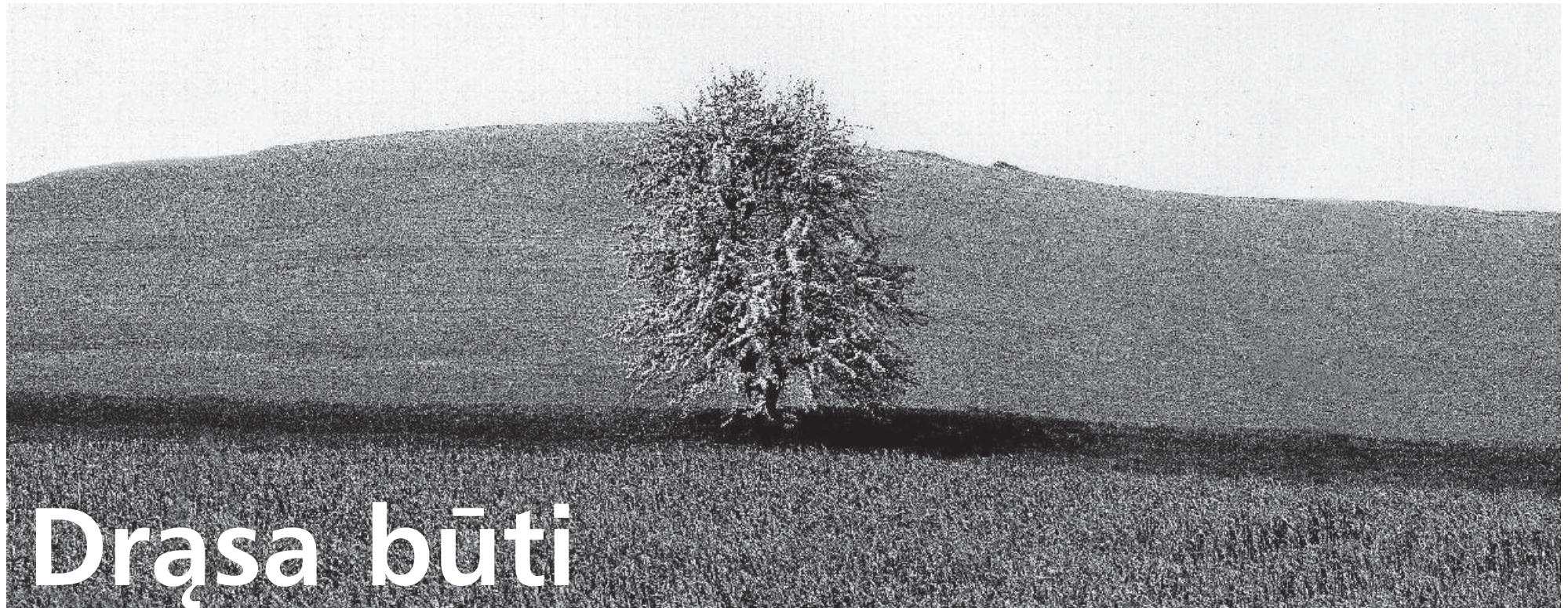
Nr. 44-45
(317-318-
758-759)

2010 m.
gruodžio 23-
2011 m. sausio 5 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Draša būti
nuoširdžiam 3 p.

2009 -ujų Nacionalinė premija paskirta fotomenininkui,
nemuniečiui Romualdui Rakauskui už fotografijos meno poetinį įtaigumą.

Šviesių šv. Kalėdų ir kūrybinės bičiulystės 2011-aisiai!

Ypatingo likimo teatras

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Gruodžio 19 d. lygiai 18.30 val. Kauno valstybiniam dramos teatrui sukako 90 metų. Tuo laiku XX a. pradžioje J. Vaičkaus „Joninės“ ižengė į sceną kaip pirmoji Dramos vaidyklos Kaune premjera. Todėl šventė yra visų, kurie myli ši nepaprastos istorijos ir likimo teatrat.

Kai, rodos, tiek nedaug liko iki 100-ojo jubiliejaus, tiki žingsnelis per dar vieną dešimtmetį, visai nesunku jį išsivaizduoti jau šiandien. Tuo metu Didžiojoje scenoje, kuri po sudėtingo remonto sugebės padaryti beveik viską, vis dar bus reikalingi aktoriai, ir joje kankinsis brandžiai pasiekę dabartinių jaunieji. Vėl prisimins ilgą ilgą teatro istoriją...

Si kartą jubiliejas prasidėjo Didžiosios scenos gruvėsiuose, dvelkiančiuose beveik mistiškais žvarbiais skersvėjais ir sienomis praskriejusiais senųjų spektaklių vaizdais. Priminė keistą teatro fantomų buveinę ir kartu Pompejos gruvėsius. Tačiau išvykiai klostési gana išprastai. Direktorius Egidijus Stancikas kalbėjo apie nepaprastą teatro dvasią, kuri atadi iš praeities toli, apie metų grandinę, kurios tik mažas tarpečių yra dabartis. Kultūros ministras Arūnas Gelūnas Kauno dramos teatram prilygino bažnyčias ir Centriniam „Žinių“ lektoriumi, kurie sovietmečiu padėjo nepasiklysti daugybei žmonių. O Kauno meras teatralams ietikė garbingiausius miesto apdovanojimus. Kauno burmistro Jono Vileišio pasidabruoti medaliai ieteiki buvusiems vyriausiesiems teatro re-

žisieriams: Jonui Jurašui, Jonui Vaitkui, Gyčiui Padegimui, Henrikui Vancevičiui bei Gintarui Varnui. Daugeliui kitų nusipelnusių teatrai atiteko žalvariniai J. Vileišio medalių.

Vėliau jubiliejus persikėlė į šiltesnes teatro teritorijas, kurios šventiskai pasipuošusios ne tik eglutėmis, bet ir parodomis - senųjų spektaklių rekvizitais, kostiumais, o svarbiausia - 1972 m. Juozo Grušo „Barboros Radvilaitės“ vienintelėje premjeroje žiūrovų matytu Aušros vartų Madonos paveikslu bei B. Radvilaitės kostiumu. Na ir dar nauja siena, kurioje nuo šiol išsityti svarbiausiu vardai ir palikta vėtos ateičiai.

Jubiliejaus proga išleista nauja, nors ta pačią istoriją, bet kitaip liudijanti knyga „Kauno valstybinis dramos teatras 90“. Apie ją kalbėjo sudarytoja teatrolė **Elvyra Markevičiūtė**: „Sudarėdama knygą pradėjau rinkti žmonių liudijimus, liečiančius skirtinges teatro periodus. Sukaupiau labai įvairių pasakojimų, nes nuoseklios teatro istorijos jau užfiksotas ir išleistos knygoms. Teko surasti naują rakursą, nors tai gana sunku, nes gerai žinoma istorija yra beveik nepajudinama. Per kūrėjus, kai kuriuos kritikus, pasitelkė legendas (Marijos paviekslo, vaiduoklio istorija) susidėlio naujas požiūris, kuris dar papildytas paroda. Knyga, paroda bei dar gyvų buvusių režisierių spektakliai sudaro teatro jubiliejaus triptiką.

Džiauguosi, kad pavýko rasti naujų, netikėtų dalykų. Kritikai dažniausiai vertina spektaklius - galu-

tinį rezultatą. Tačiau kol iki jo ateiama, tiek daug visko išyksta. Ne vien rezultatas parodo visą teatro vyksmo spektrą. Galu gale kartais skiriasi kūrėjo ir kritiko nuomonės ar pozicijos taškai. Kalbindama režisierių J. Jurašą supratau, kad kritika vertina jo ankstyvuosius spektaklius, o jam pačiam labai svarbius velyviejį, kupini atgailos suvokimo, atvėrė naujas alternatyvias scenas. Dabar mums tai atrodo išprasta, bet tada buvo pati pradžia.

Teatre be galio daug nesutapimų, intrigų, keistų nutikimų. Ir Kauno teatro istorija nepaprastai įdomi, prikystanti painiausiams detektyvams. O ši kartą man to ir norėjosi - ištraukti į dienos šviesą patrauklius praeities momentus, kurie intriguotų žmones ir skatinčius domėtis toliau. Venkėme rimtų recenzijų, kurias dažniausiai skaito profesionalai. Norėjosi priminti ir pastatų istoriją, nes gal ne daug kas pamena, jog teatras pradėjo gyvoti dabartiniu Muzikinio teatro patalpose, kurios susijusios su paslaptinga vaiduoklio istorija.“

Siaip teatre liejosi sveikinimai ir šampanas, teatralai tiesiog ošė ir vis skundėsi, kad anksčiau žolė buvusi žalesnė, nors iš tiesų niekas tuo netikėjo, paprasčiausiai džiaugėsi savimi ir kitais. Štai čia keli šventiniai išpūdziai ir gyvenimo teatre nuotropus.

Teatrolė **Jurgita Staniškytė**: „Smagu, kad Kauno dramos teatre kritikai turi ką veikti. Šiaisiai metais jubiliejus švenčia ne vienas teatras, tačiau labai džiaugiamės, jog Kaune tai daroma konceptualiai. Tai, kad keturi buvę režisierių statys spektaklius, mums, kritikams, buvo labai malonu išgirsti. Jauni režisierių - Artūras Areima, Agnus Jankevičius - taip pat kuria gerus spektaklius. Tai galimių atsinaujinti, o kartu ir prisiminti praeitį. J. Jurašo „Antigonė Sibire“ tikrai turi nuorodų į senasias teatro formas.

Kaune įkurtas pirmasis Lietuvos profesionalus teatras. Vien tai jam suteikia išskirtinį, kanoninį statusą. Sovietmečiu jis taip pat užėmė alternatyvaus, rezistencinio, daugiau sau leidžiančio pasakyti teatro vieta, ypač lyginant su Vilniaus nacionaliniu teatru. Kartais teatrolagai pažiūrėja, kad būtent Kauno teatras turėtų gauti nacionalinio statusą. (Dabar, atrodo, tikrai sklando jau realias panašios idėjos.) Jis to nusipel-

Teatro direktoriui teko priimti daugybę sveikinimų ir dovanų – net gyvų.

ne, nes šis statusas padėtu išlaikyti tradicijas. Kaune buvo daugybė pui-kių kūrybos etapų, kai sukurti iškiiliausi spektakliai. Gaila, kai kurių mes jau nematėme. Labai džiaugiuosi, jog dar galėjau pasižiūrėti kanoninį J. Vaitkaus darbą „Strazdas – žalias paukštis“, apie kurį dabar dėstome studentams.“

Aktorė **Inesa Paliulytė**: „Kaip devyniasdešimties, manau, mes atrodome visai neblogai. Ką tik su kolegomis susidaužėme taurėmis ir pašakėme: „Mūsų nebus, o teatras bus.“ Aš ir dabar pritariu kažkada G. Padegimo pasakytais minciam, jog teatras yra dialogo su visuomenė mode lis. Sovietmečiu kalbėjomės metaforų kalba, o dabar, kai viskas galima, kartais ir nepavyksta. Labai liūdnai, kai ateini į spektaklį, o išeini „šalta nosimi“, nes taveš niekas ne sujaudino. Teatras būtinai turi jaudinti, formuoti žmogų. Tačiau šiam dienai švenčiame, ir man smagu, kad galime vaikštinėti išpuoštoje foje, pašalti išgriaudėti Didžiojoje scenoje, kurios darbai vis dėlto vyksta. Džiugu, kad šv. Mišiose, degdamis žvakės, susijungėme su visais išėjusiais teatralais.

O šiandien mūsų teatras yra įvairiai, kaip ir visais laikais. Paprasta taisyklė: jei aktorius repetuoja, jam teatre gera. Aš dabar nerepetuoju, ta-

ciau laukiu ir tikiuosi. Džiauguosi tuo, ką turiu, nes teatras – laikinas menas. Todėl stengiuosi mokyti net ir iš to, kas yra bloga.“

Aktorė **Goda Piktė**: „Man Kauno dramos teatras yra ypatingas, nes pripildytas vaikystės sentimentų. Tiesiog nepaprastas spektaklis „Méré Popins“! Iš jų eidavau kiekvieną sekmadienį, kaip į Mišias. Ir dabar prisimenu namukais margintą Rūtos Staliliūnaitės sijoną. Tokie ryškūs išpūdziai ir sugundė rinktis aktorių profesiją. Iki šiol manau, kad pastatas, atmosfera, scena lemia, jog šis teatras yra geriausias Lietuvoje. Jame pėdsakus paliko visa, kas čia vyko, kokios asmenybės skeleidėsi. Dažnai juokaujama apie septynerius liesų ir septynerius riebių karvių metus. Manau, šiame teatre buvo ypač daug riebių karvių, kurios puikiai kompensuodavo metus kitus liesenių. Kaune vis dar išlaikyta nekomumentuojama teatralų profesionalumo kartelė. Svarbiausia teatre – geras spektaklis. Todėl niekada netikiu tais, kurie pabrėžia vien malonų darbo procesą, bet paneigia patį rezultatą. Ir šiandien šio teatro scenoje aš matau išties gerų spektaklių. Visai nesvarbu, kad jie vaidinami mažose scenose.“

Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotraukos

Edward BATEMAN.
„Vaiduoklių mašina“.

siekusios parodos, mėginusios rasti tematinių sąsajų pačių įvairiausią stilistinių pateikimų mišiniuose.

Kūrinių gausa parodoje sukuria kiek eklektišką vaizdą, tačiau ji viisiškai surenkama į darnią mozaiką pažvelgus atidžiau. Lotte Tauber Lassen iš Danijos „lētasis“, meditatyvus, į savo veikimo dėsnius visi-

kai žiūrovą įtraukiantis videodarbas, kaip išprasta jos kūryboje, išrasminas „gyvų vaizdinii“ – užtemimui, kuris vis dėlto palieka abejonių dėl savo tikrumo, ir tai dar labiau sustiprina prigimtinį reiškinio keistumą, išskirtinumo išpūdį. Edwardo Batemano (JAV) „Vaiduoklių mašinos“ – pigmentinis skaitmeninis atspaudas. Keista, nes šiandienos techninių galimybių ir jų rezultatų variacijos atrodo lygai tokios pat vaiduokliškos, kaip ir praėjusiose amžiuose „atramadami“ stebuklai. Arti parodos konцепcijos ir bendras Jean-Paul Francisco & Maria Kjartansdottir (JK, Islandija) projektas. Fotografijos su animacijos atgarsiais „Aiškiaregė“, „Prisilietais“ pilnos lengvai atspėjamų ar nujaučiamų biblinių (šventųjų paveikslų) motyvų, kurie įgauna naujų interpretacijų, nes atsidūre nebūdingose kontekstuose. Susipina dramatismas, kiek nuspalvintas beprotišbės ir antgartiškumo, o kartu – tyrumas, vienatvės spengesys. Fotografijos, stovinčios ant paties vizijų pasaulio krašto.

Gretos Grendaitės fotopolimerinė giliaspaudė „Iš ciklo Karo taktikos“, Stine Ofelia Kildevang (Danija) „Žvilgsniai iš niekur“, Mildos Gailiūtės „Ištrinta erdvė“, Evaldo

Mikalauskas „Kas tikra?“ – grafikos bei fotografijos darbai, tarsi nušluostantys vieną tikrovės paviršiaus sluoksnių. Vaizdas šiek tiek pritemsta, tačiau įgauna mistifikuoto, padūmavusio spindesio ir praskleidžia už pasaulio realybės besislepiančias erdes. O Pranas Grušys visa tai apverčia ir drobe bei aliejumi siuva, rodos, visai realius „Naujus karalius drabužius“. Siuvinė lekalai taip kruopščiai ir pedantiškai paruošti, kad beveik nerieka jokių abejonių dėl darbo tikslingumo.

Tikrovė, kurioje mėginama ižvelgti kito pasaulio pėdsakus ar bent jų galimybę su bauginančio stebuklo priemaišomis, atsiveria videodarbuose: Francisco Janes & Jūratės Jarulytės „Eurekos slėnis“, Dagmar Kase (Estija) „...Išdidu ir gera būti...“, Reinerio Nachtwey (Vokietija) „Nematomi objektai“. O Jūratės Kazakevičiūtės „Moteris-skruzė“ bei Miglės Kosinskaitės „Veirdrodeli, veirdrodeli...“ – apčiuopiami tūri niai objektais, aiškiai pakibę siurrealybės aukštumose.

Gali būti, kad parodos „Meno parko“ lankytaijai taip pat turi nedidelę galimybę atsiplėsti nuo grindų ir bent per milimetrą pakilti. Fatamorganai...

Miražų vilionės

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Paroda, kurios stilistiką labai lengva nusakyti dviem kodiniais žodžiais – *Ežiukas rūke*. Jei žinote, ką tai reiškia, vadinas, esate potencialus parodos „Fata Morgana“, atidarytos gruodžio 17 d. galerijoje „Meno parkas“, lankytos ar bent jau ta pačia proga išleisto katalogo vartotojas.

Fatamorganai – sudėtingas optimis reiškinys, susidedantis iš kelių miražų formų. Jis atsiranda dėl temperatūros inversijos. Veikiant fatamorganai, horizonte esantys objektai, pavyzdžiu, salos, uolos, laivai, ledkalniai atrodo ilgesni ir pakilę virš žemės paviršiaus, lyg „pasakų pilys“. Šiaip menininkai pačių skirtingiausiai vidinės temperatūros inversijų nuolat patiria, todėl ir jų darbo rezultatai dažnai atrodo „pakilę virš žemės paviršiaus“; tai – konkret-

tus apibrėžimas, o ši kartą dar ir pagrindinis parodos sumanytojos bei kuratorių Kotrynos Džilavjanaitės reikalavimas autoriams. Kuo aukščiau sumanymai pakilę nuo žemės, tuo geriau, o stilistika ir darbų technika – visai nesvarbi. „Fatamorganos įtaka rodo, kokia masinianti gali būti menininkui jos idėja – kad egzistuoja fenomenai, esantys už išprasto suvokimo, objektyvios tikrovės ribų. Parodos menininkams taip pat buvo pasiūlyta kurti įsivaizduojamus, iliuzinius konstruktus, atskleisti pakeistos realybės įvairzdžius ar atrasti kitas fatamorganos interpretacijas“, – teigė kuratorė.

Kuruojamos tarptautinės parodos, skirtos įvairių meno sričių kūrybai pristatyti, Kaune vyksta jau ne pirmą žiemos. Lietuvos dailininkų sąjungos galerijoje „Meno parkas“ tokiu tradicija skaičiuoja dešimtmetį. „Mysterium Magnum“, „Ars Longa Vita Brevis“, „Paskutinis XX a. haiku“, „Nepakeliamas realybė“, „Ultima ratio“, „Kaunas mene: kontekstai“ – per tuos metus kaumiečius pa-

Vlado BRAZIŪNO nuotraukos

Draša būti nuoširdžiam,

arba ko norėjau paklausti Akmenėje gimusio menininko Romualdo Rakausko

Vis svarsčiau, ką būtų įdomu pakalbinti, iš koks žmogaus vidų išdrįščiau prasiskverbt savo klausimais. Prisiminiau „Užuvėją“, „Žydėjimą“ ir šiu darbų autorium Romualdą Rakauską. Žinomas fotografas, bet man svarbus ne dėl garsumo, o dėl švelnios kūrybos. Tokių darbų autorius privalo pats būti švarus, juk šviesios mintys kuria taiką.

Pati jau antri metai gaudau kadrus, todėl lankau fotoparodas, mokausi. Šią karštą vasarą Akmenės krašto muziejuje veikė R. Rakausko paroda, vėliau susitikome. Rūpejó parodyti savo bandymus, gavau kvietimą apsilankyt Kaune, taigi po dviejų mėnesių važiavau į svečius.

Akmenė suartino ir vėl atvėrė kelius į amžinajį Žydėjimo Laiką, kad būtų Užuvėja ne tik nuo rudens dargančių...

Fotografą Romualdą RAKAUSKĄ kalbina ir jo mintis komentuoja Akmenėje gyvenantį gimnazistę Eglę SKIPARYTĘ.

– Kokia jūsų vaikystė? Ar buvo te maišininkas?

– Kokia gali būti vaikystė gimus per karą? (Né nepagalvojau, jog tada buvo karo metai – kai baimė neleidžia vaikiškai smalsiai domėtis pasauliu, daryti klaidų, už kurias bus atleista, pažinti ir mokytis.) Karo neatsimenu (R. Rakauskas gimė 1941-ųjų rugpjūtį), kaip ir vaikystės gimtojoje Akmenėje. Kai tėvai ištrėmė į Sibirą, su mama slapstėmės, ji net išsiėmė pasą savo mergautine pavarde – Ona Dargytė, aš buvau vadinamas ne Jonu, o antruoju vardu – Romualdu. Pabėgome su mama pas tévo seserį į Eiminiukus šalia Anykščių, mokiausiu to miesto mokykloje. Nebuvo ramu, išgirstam, kad teiraujasi, kas ta Dargytė su vaiku, ir vėl mama ieškos kito darbo. Kaime pramokau visokių ūkiškų darbų, bet tai tik į naudą. Iki šiol manau, kad vargas žmogui išeina į gera, formuoja charakterį, grūdina. Nors augau vien-

turtis, išlepti nebuvo sąlygų: vis reikėjo taupyti, rinktis, kas tuo metu atrodė svarbiau. Trumpai – mano vaikystė buvo normali, ūkiška. O dėl maišto – iki šiol ant sąžinės guli vienas atsitikimas. Trys energingi klasės vaikinai sumanė atkeršyti valytojos sūnui. Ir aš buvau su jais. Tas vaikinukas, lyg nujaudamas trijulės kėslus, po pamokų néjo namo ir laukė mamos, kol ši baigs darbą. Bet baudėjai uždarė jį klasėje ir primušė su šepečiu, vos invalidu netapo. Prasidėjo teismai, man teko liudyti, nes buvau kartu – nors šepečio rankoje nelaikiau, bet ir ne sustabdžiau.

– Ar esate Dievo žmogus?

– Manau, juntu Dievo buvimą, daug kartų esu patyręs stebuklinių jėgos prisilietimą: tarsi kas sau-gotu, globotu, padėtu. (Mano Dievas yra grožis, o grožis – gamta. Tai tobulas stebuklas.) Kol buvo gyva motina, dažniau nueidavau į bažnyčią, nors ne kartą prabimbi-nédavau, užuot dalyvavęs sv. Mišiose. Vėliau atstumą didino sovietmečio politika, įtakos turėjo jau brandžiamame amžiuje sutikti kumi-gai, kai fotografavau „Užuvėją“. Ir dabar prisimenu Mišias aukojantį kunią su méllynė po akimi. Klausiui pamaldžių motereliu, o jos jau „žino“ apie jauną kumigo šeimininkę, tai jos gerbėjas jam įtaisė méllynę. Daug esu prisižiūrėjės kuni-gelių-biznieriu, atliekančiu tokia pat ūkišką tarnybą, bet neteisiu, nes aplink daug Dievo buvimo ženkli, ne-būtinai matomų per apeigas.

– Ko bijojote vaikystėje ir gal ko nors bijote dabar?

– Didžiausią baimę jutau, kai su mama kartą sukritome į bulvių lauką, sužinoję, jog kaime pasi-rodė saugumiečių. Paskui jau uni-versitate, kai studijavau lietuvių kalbą (iš kokią teisę saugumas ne-būtu praleidęs), ten niekas nežinojo mano istoriją. Kai dirbau „Nemune“, buvau skyriaus vedėjas, pasikvietė redaktorius Antanas Drilingas ir pasakė, jog reikė-

tų stoti į komunistų partiją. Tada jam prisipažinau, kad mano tėvas buvo Karagandos lageryje. Redaktorius išsiuntė užklausimą saugu-mui. Po poros mėnesių atėjo atsa-kymas, kad esu netinkamas – taip tévukas mane išgelbėjo ir nuo komunistų partijos. Ir vėliau vis ko nors bijodavau, net pagalvoju, kad tai lyg koks prigimtinis dalykas: mano mama amžinai visko gąsčio-josi – gal tą jos jausmą sustiprino slapstymasis pokariu, vietų keiti-mas. Iki šiol gyvenu su baime, ar pasiseks, ar parašysiu, ar pavyks, ką esu sumanęs. Važiuoju į atlai-dus ir bijau, kaip man ten bus. (Ta baimė tyliai įvardiju kūrybos ne-riku, o gal ji – į sistemos ratą pakliuvusio žmogaus sindromas. Ko aš bijau? Pavysdy, būti nesuprasta, pirmadienio pamokos, kontrolinio ar nesékmingo egza-mino? Taip, ir aš turiai baimių, todėl klausiu, ieškau drąsiaus žmogaus, o jis visai paprastai pri-sipažista nesąs didvyris. Ir aš džiaugiuosi, mainau žodinę dra-są į nuoširdumą.)

– Per parodos atidarymą Akmenėje minėjote, kad neturite gimtinės. Ar galėtumėte apie tai plačiau papasakoti?

– Gal dėl to, kad neprisimenu gimtinės, nespėjau prie jos prisirišti per pirmuosius penkerius gyvenimo metus. Vieta, kurioje augi iki brandos, veikia ypač stipriai. Teoriškai – taip: jaučiu pagarbą savo pra-džios žemei, ten ir tévukai palaidoti, bet dvasinis ryšys su gimta vieta nespėjo užsimegti, artimesni Anykščiai. (Pagarbos jautimas – kilnus. Norisi mylėti kraštą, kuria-me laukė pirmosios patirtys: drau-gas, žaislas, gamtos pažinimas, blo-gio ir gério suvokimas.)

– Kokius žaidimus žaisdavote vaikystėje?

– Net nežinau. Vėliau atsirado futbolas, tas išprotėjimas dėl spor-to veikia iki šiol. Futbolas, krepšiniis – tikra aistra, net didesnė už fotografavimą. Dirbdamas „Nemu-

ne“ subūria futbolo komandą, tu-rėjome žurnalistų taurę: kauniečiai rungėsi su Vilniaus komanda. Sostinėje buvo daugiau redakcijų, tad jie vis laimėdavo, bet kartą ir mes, kauniečiai, taurę iškovojo. Tai buvo ir mano kaip futbolininko di-džiausias laimėjimas. Atrodyt, koks gali būti ryšys tarp sporto ir kūrybos? Vis dėlto kūrėjui reikia atsitraukti nuo tiesioginio darbo, nuo rašymo, visų redakcijos reikalų. Yra tik du būdai: sportuoti arba gerti. Man priimtinesnis pirmasis. Antrajam neturėjau sveikatos. Mano tévukas (jis buvo mègėjas išgerti) sakė: „Vaikeli, aš išgéräu ir už save, ir už tave.“

– Ar prisimenate savo pirmają meilę?

– Su tom meilém velniški dalykai, buvau įsimylėjęs ketvirtijoje klasėje, kaip nutinka pradinukams, mokytojų, vėliau – savo klasės drauge, kuriai taip ir neprisipažinau. Patyriaudidžiausiai smūgi, kai sužinojau, kad jis su tévais išskrautuose išvengti į Klaipėdą. Mūsų sodybos buvo netoli viena kitos, prisimenu, nuėjau ir žvalgausiai pro eglų sieną, gal dar ją pamatysi kie-me. Nepamačiau, bet jausmas toks stiprus. Meilė ir yra jausmas – ne žodžiai, ne veiksmai ar dar kas. (Kilnu mylēti taip tyliai. Šie žodžiai man nuskambėjo lyg perskaitytas, tēsinio besiprašantis knygos epizodas.)

– Kokia iš aplankytų vietų jums įdomiausia, brangiausia?

– Įdomiausios man buvo dvi vietas – Italija ir Niujorkas. Kodėl būtent šios? Italija – dėl nuostabios gamtos ir meno. Tai šalis, kuriai Dievas davė labai daug: fantastiškai turtinė visomis prasmėmis. Niujorko aš bijau, galvojau, kad ten nuvykės neištempiu né dienos, baiminausis siaubingu dangoraižiu, kurie savo didele mase turėjo mane suspausti, priploti, uždusinti. Pasirodo, klydau, tai vienintelis tikras pasaulio didmiestis, kuriame jaučiaus labai gerai: nepatyriau jokio

suspudimo, net patiko, žavėjo. Bet kad ir kur būciau, kad ir kur nukeiliaučiau, labai greitai pasiilgstu namų, Lietuvos. Pailsėti man užtenka savaitės, paskui skubu grižti, toks nepaaiškinamas kirminas lenda į širdį. Lietuva jau kiaurai išmaišyta, vargu ar yra daug miestelių, kurių nebūciau aplankęs, bet vis atrandu naujų, netikėtų dalykų; gal neatrandu, o pasitikrinu, pasikraunu – Lietuva yra mano gyvybės barterijos.

– Kokia buvo jūsų pirmoji nuo-trauka?

– Pirmoji buvo niekų niekai, padaryta dar su „Smena“. Fotografuoti išmokė poetas Alfonsas Bukontas. Gyvenome tame pačiame Dabšių kaime Mažeikių pusėje. Bukontas buvo vyrėlesnis, jo draugystė man labai brangi. Jis pirmasis supažindino su poezija ir tuo, ką galima iš jos pasiimti. Jis mane tarsi kilstelėjo, išlaisvino. Fotografuodavome kieme, ką matydavom. Tuose kadruse – klevas, antys tvenkinys. Įdomiausia, kad abu tiek pleškinom, bet vienas kito nufotografuo-ti nesugalvojom. Jau devintoje klasėje žinojau, jog būsiu žurnalistas, todėl pradėjau į rajoninį laikraštį rašinėti tekstus, prie jų pridėdavau kokią nuotrauką. Mokydamasis turėjau savo „Smena“: iš pradžiu peizažai (gamta visada rami ir kantri pozuotoja), paskui – mokyklinio gyvenimo vaizdai.

– Kaip pasirinkta profesija veikė jūsų asmeninį gyvenimą?

– Tvirthinu šimtu procentu, kad pasirinkau pačią geriausią profesiją. Ši darbą myliu, jis man neleidžia sėdėti vienoje vietoje, dovan-oja kelionių, įdomių žmonių. Tie-sa, nelabai pasisekė mano žmonai, nes esu neūkiškas, tris namo kam-pus laiko ji, aš gal tik vienai.

Nukelta į 4 p.

Drąsa būti nuoširdžiam

Atkelta iš 3 p.

- Ką veikiate laisvalaikiu? Ar jums pažistama bohema?

- Nesu bohemietis. Nemoku iš vakaro géręs kitą dieną tapti darningas, o ar toli taip gali eiti? Mano sanatorija - Anykščiai. Išvažiuodamas iš Kauno paskiriu savo kūnā darbui. Dažnai važiuoju vienas ir ten dirbu įvairius reikalingus ir nereikalingus ūkio darbus. Jeigu pjaunu žolę, tik su dalgiu - gyvenu senoviškai. Juda kūnas, ilsi galva. Gal ir ne visai, gal mintys krebžda pasąmonėje. (Rami vieta turi privalumą, kuris atskleidžia kaip sustojęs laikas. Néra ženkli, skaičiuojančių tavo minutes. Lieka tik bendras suvokimas - naktis arba diena.)

- Ar domitės savianalize?

- Neišvengiamai. Savęs neverčiu taip aukštai, kaip atrodytų. Esu vidutinio ūgio vidutinių galimybų žmogus. Dažnai būnu nepatenkinantis savo darbais, nepervertinu to, ką padariau. (Fotomenininkas iš savęs reikalauja pernelyg gero rezultato. Kartais reikia kito žmogaus, kuris nepataikaudamas pagirtų, atmerktų akis sakydamas: „Sustok, jau padarei.“) Nemégstu savęs, kai esu atviras ir netycia lepteliu, ko nereikėtu, tada sau duodu velnių už tuos nesąmoningus plepėjimus.

- Jūs optimistas ar pesimistas?

- Optimistas, nes per kūrybą ieškau šviesos. Tekstus taip nugludinu, kad pačiam gėrio darosi per daug. Fotonovelių rinkinys „Vilties šviesa“ sietinas su mano jaunyste, o dabar norėčiau išleisti knygele, ku-

rioje iš viską pažiūrėciau pikto senio akimis. (Gal - „Užgesusios vilties akimis“, spėju mintyse įspiprasti į dar neparašytos knygos krikštamoto.)

Žinau, nesugebésiu būti piktas, per daug grožio manyje įsodinta. - Ar yra dalykų, kurių reikėtų atsisakyti (prisiminti) mūsų mažai Lietuvai?

- Nežinau. Aš negaliu nuspresti už Lietuvą. Tieki daug protinį žmonių bando tévynę tvarkyti ir vis ne-pavyksta.

- Ką laikote didžiausia nuodėme ir kokias žmogiškias savybes labiausiai vertinate?

- Vertinu nuoširdumą, atvirumą, nes toks esu. Ir niekas už tai nestukeli per galvą. (Mes, dabartiniai jaujieji, atvirumą praradę - nemanda-gu ir „nemadinga“ kalbėti apie tikrąsias savo problemas. Esame tobuli ir užsukti išorinės laimės sraigteliu, nors viduje skauda ir visgi norisi, jog kažkas suprastų.) Nemégstu veidmainiavimo, dvigubo gyvenimo. Per daug gaila pamesti tokį didelį turtą - dvasinę ramybę.

Nuodémė - na ir paklausei. Senuomas vis labiau jaudinuosi dėl nužymų, kalbu ne tik apie dvasinę ar fizinį žmogaus sunaikinimą, man gaila ir nulaužtos beržo šakos. Vis labiau vertinu gyvybę. Niūronių sodyboje per žiemą išbūna labai daug musių, pasislėpusios jos sulaukia gražaus pabudimo laiko. Pavasarį jų, besidaužančių į langą, negaliu užmušti. Vargšės, jei ištrėvė visą žiemą ir dabar veržiasi laukan, kaip jų neišleisi? Nesu teiksi progos gyventi?

- Kokiu švenčiu labiausiai laukiante?

- Nešventinis aš. Jaunystėje man buvo svarbūs Naujieji metai. Tai stebuklingas laikas. Pabaiga - pradžia, nauja - sena, praėjo - ateina. Laiko mistika. (Viliuosi, jog mano Naujųjų metų rytas prasidės tylia naujuomo švara. Tai geriausiai paliudyti skaisti, rausvumu tviesianti saulė.) Dabar laukiu Kalėdų. Velykų.

Gimtadienis laimės neprideda, suvokiu atslenkančią pabaigą. Džiaugiuosi, kad dar esu sveikas, kad judu. Negaliu sėdėti ir pietauti restorane, tai atima per daug laiko, iššauti į orą dvi valandas būtų gaila. Šitai atėjo iš vaikystės. Kol dirbi, tol džiaugiesi.

- Koks mėgstamiausias rašytojas, kompozitorius, fotografas, dailininkas?

Rašytojai - Williamas Faulkneris, Gabrielis Marquezas. Iš lietuvių labiau domina poetai: Aidas Marcénas, Donaldas Kajokas ir daug kitų talentinguolių. Bet dabar man svarbiausia eseistikai: Giedra Radvilavičiūtė, Kęstutis Navakas, Alfonsas Andriuškevičius, Rolandas Rastaus-

kas.

Fotografiją vertinti sudėtinga, nes esu perpratęs jos specifiką. Sudomino čekas Janas Saudekas. Jis fotograuoja savo sukurtą teatrą. Išsirenka stambių moterų, jas išrengia, bet neakcentuoja jokio gašlumo. Nuotraukas paspalvina aniliiniais dažais. Tarsi retro kičas, bet stiprus. (Pamačiusi šio autoriaus nuotraukų, truputį nustebau, nes darbai visai kitokie negu mano pašnekovo - juose jokio švelnumo, užuojaautos ar nuoširdumo, tik buitinis gyvenimas tartum be būties, be paslapties.)

Dai-

lininkas

Algim

Grīškeviči

peršoko

į

fotografiją,

labai originaliai konstruoja kadrus: kranu iškelia žmones į orą ir daro nuotraukas. Toks išskirtinis metaforų kolekcininkas.

Dai-

lininkas

- Sandro

Botticelli,

dvasinio

švelnumo

poetas.

Dar

žav

je

primitivizmas.

I

naivumą

žiūriu

kaip

į

stebulką,

ieškau

menininkų

ir

jų

darbų

nuoširdumo.

Kompozitorius?

Vertinu

klasiką,

o

džiazo

nemęgstu.

- Kokia bus Lietuva po 20 metų?

- XXI amžiuje dvvidešimt metų

- labai

daug,

nes

viskas

sparčiau

kinta,

o

žmogus

priverstas

skubėti.

Esame

aprakulti

visai

nereikalinga

informacija,

kurios

vis

daugėja.

Ji

išderina

žmogaus

vidų,

todėl

reikė-

tu

išmokti

rinktis

ir

atsisakyti

dau-

kas.

- Ko palinkétumėt sau ir mano bendraamžiams?

- Bendraamžiams palinkésiu iš-eiti į brandų gyvenimą su dvasine kūryba. Mūsų vidinis kūrybiškumas labai jautrus, jį reikia saugoti. Dar linkiu maksimaliai išnaudoti savo jaunystę, mokėti realizuoti svajones. (Jaunystė leidžia mums suklysti - nejauti aplinkos priešikumo, nes tu tik pradedi pažinti pasauly.)

Sau pakartosiu didžiojo Sabonio žodžiu: „Būtų gerai, jeigu senatvėje nereikėtų sėdėti invalido vežimėlyje.“ Jau nelinkiu darbų. Kiek man duota, padariau. Dabar smagiausias užsiemimas stebėtis gamta ir pažaidžiant ją fotografuoti.

Rašinys Republikiniame moksleivių interviu konkurse „Žmogaus kodas“ pelnė specialųjų fotomenininkų sajungos prizą.

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

graužia džiugesi ir ramybę. Kai atokiausiaime, miškuose pasiklydujame Dzūkijos užkampyne fotografavau šviesią senučiukės išmintį, akivaizdžiai suvokiau, kaip gaivinant gamtos ir žmogaus gyvenimo darna apsaugo nuo siełos rūdžių.

Veidrodinis gamtos atspindys nevirsta menu. Tik kūrėjo talantas gražų grožių iškeičia į tikrą meno valiutą.

Kažkodėl man mielesnis sunesiotos klasikinės fotografijos švarkelis, o ne šiuolaikinis, skaitmeninio sukirpimo, dailiai atrodatasis, bet sintetinis drabužis.

Beveik dešimt vasarų mažų miestelių atlaiduose fotografa-

vau „Užuvėja“. Tai mano myliamas, paskutinis, gyvenimo pilnatvę ir dvasinę ramybę sutvirtintas darbas.

Draugingi suvažiavusiuju pasišnekučiavimai, meilės pasidžiaugimai sutiktais giminaiciais, palaima švytinčios gražūs veidai - skaidri šventoriaus gerumo idilė apvalo ir pakrauna dvasios baterijas, padaro švelnesnį, atlaidesnį, supratingesnį. Tarsi nuo alto rių nusileidę ramybės angelai savo sparnais kibios kasdienybės negandas būtų išslavę...

Sykį geriant vyną geras bičiulis ir dar geresnis poetas beveik nuoširdžiai prasitarė, kad norėtų pamatyti, kaip aš studijoje paneles nurenginėju. Iš tiesų beveik šventa akimirka, kai staiga pradingsta paskutinis dailiai ažūrinis trikotažiukas ir...

Parodose nuogydės žiūrinčiųjų mintyse irgi sukaliojasi tas vienintelis saldžios paslapties klaušimas - ar buvo atverti rojaus var teliai? Netgi nuogus vyru fotograujanti kolegė profesionaliai pasmalsavo, ar su stačiu aktus fotografuojuo...

Gražios plikabambės ir trumpai-

sijonės panelytės troliabuse ma-

no panosėje demonstruoja pagu-

du madą. Amžinai alkanomis aki-

mis godžiai fotografuoj ir spélio-

lio, kiek dar auskarų intymmuose suverta, jeigu liežuvyje net

trys žybčioja.

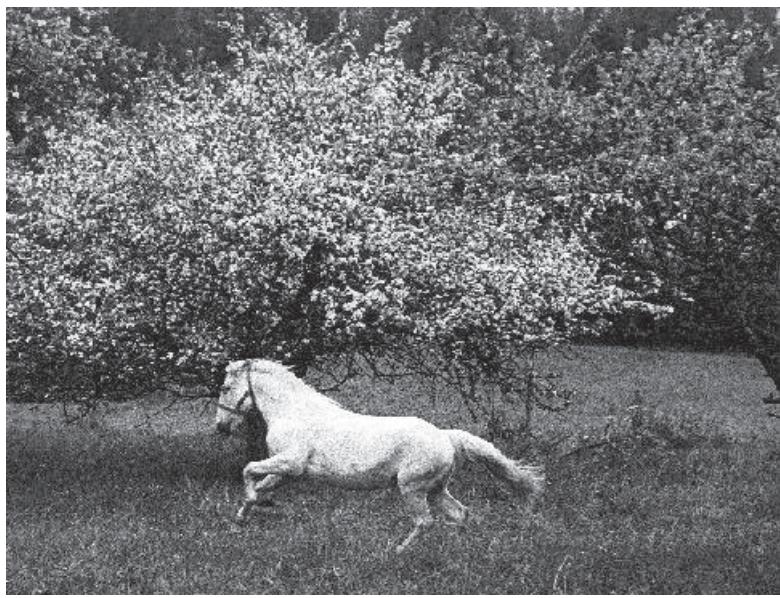
Giedra Radvilavičiūtė vienoje

esė rašė apie skaudų senio žvilgs-

nį į moteris, kurių jis niekada ne-

turės. Tikriausiai tai buvo mano žvilgsnis...

Nukelta i 5 p.

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

Pastebėjimai

Atkelta iš 4 p.

Būdamas žurnalistu fotografavau viską. Kareivis privalo vykdyti užduotį. Dantis sukandęs. Kartais net užsimerkęs (viduje).

„Žydejimas“ buvo dvasinė atgaila. Su didele įtampa ir fanatišku atsidavimu. Nors režisuerių sunku suvaldyti visas siužeto detales ir pašlepi sugalvojimo dirbtinumą, fotografiuojant išletas šilumos ir nuoširdumo lašas sugrįždavo jausmų tikroviškumu. Didžiausio atpildo sulaukiai, kai mano darbus pamatę prancūzai patikėjo, kad lietuvių švenčia žydėjimą.

Mano dvatinis žydėjimas tada idealiai sutapo su pavasariniu gamtos proveržiu. Robertas Keturakis tuometinį parodos katalogą pradėjo nuostabiu sakiniu: atžydėjo, atšvietė, atšventė obelys savo gražiausią šventę... Dabar savavališkai keičiu: atžydėjo, atšvietė, atšventė Rakauskas savo gražiausią gyvenimą.

Ridenu ir aš savo Sizifo akmenį. O kai vėl nepasiseka, sumurmu užkeikimą: jei nelemta baltais žiedlapiais švesti, bent žaliais lapais šlamėk.

Fotografija stipriausia ir originaliausia, kai vaizduoja tikrą gyvenimą. Visus sugalvojimus ir pajautimus galingiau išreiškia kiti menai – dailė, literatūra, muzika.

Keisti dalykai nutinka galvoje, kai pervažiuoju Šiaulius ir pajuntu gimtąją Žemaitiją. Mintys automatiškai pradeda žemaičiuoti. O tokis didelis smagumas būna su akmeniškais pasirokut. Pasiimi Jablonskio suvalkiečių rūpestingai ištiesintą žodį, žemaičių sulankstai ir paleidi į gimtąją erdvę. Pati širdis atsigau!

Esu grys žemaitis, nes abu tévai ir jų tévų tévai iš tos pačios Akmenės. Buvau šešerių vaikiukas, kai tévą išvežė į Sibirą, tiksliai, į Karagandos šachtas, o mudu su mama pažegome į Anykštius. Nuo tada mane pradėjo aukštaitiškai lipdyti šventą Anykštį žeme. Šventą, nes per jos gražumus Šventojo teka.

Kai po dešimties metų sugrįžo tévas, persikėlėme atgal į prarastąjį Že-

maitiją. Pats mustebau, kad po kelių mėnesių visai nebogai tarmiavau. Gal iš tiesų kraujyje gimtoji šneka niekada nesudyla.

Štai toks iš manęs grys žemaitis: *dūšia* – užauginusiuose Anykščiuose, o kiekvienoje laštéléje po įgimtą žemaituką sėdi.

Užmarštin lekia žmonės, įvykiai, išpučiai... Ir vis sparčiau. Matyt, laiko vėjas man pradėjo stipriau pūsti.

Menas šiuo sudėtingu laiku turėtų stabilizuoti žmogų, jo gyvenėnai, sutvirtinti dvasinį švarumą, grožiu apvalyti sielą, bet kažkodėl viską įnirtingai stengiasi griauti. Tuos meno gruviėsius moksliukės išprūsės menotyrininkės sudėtingais išvedžiojimais nuskaidina į beores vertingumo aukštybes. Ten jie beimat išgaruoja.

Žodis ir vaizdas – visiškai skirtinos energijos, bet kai jas pavyksta talentingai sujungti, dvasion plūsteli daug kaitresnė kūrybinė liepsna.

Parodoje sutikta jauna juodaakė menotyrininkė (akademijos ir universitetai dabar jų daug prikepa) energingai įrodinėjo, kad atėjo idėjų meno laikai ir geros idėjos visai nebūtina paremti gerais darbais. Užtenka geros idėjos. Didelėse, užburiama gelmiškose meno žinovės akimirksniu nuskendo visos mano tiesos.

Prospektu galerijoje Vilniuje irgi jauna menininkė (gal net juodaakė) pernai eksponavo dar nematyta idėja „Lietuvos fotografijos klasiška“. Kabėjo pagarbai įreminči penki tekstai, pasakojantys, kaip atrodo Sutaus, Macijausko ar kitų klasikų fotografijos.

Labiausiai iš meno suvokimo vėžių mane išmuša performansai. Vieino pasaulyje išgarsėjusio italo labai vertinamas darbas vadinas „Kvėpavimas“. Performeris atsistoją priešais muziejų ir kvėpuoja. Viskas. Kuo ilgiau trunka šis meninis apreiskimas, tuo jis vertingesnis. O jeigu savaitę, dvi...

Tikriausiai *idėjininkų* meno klasikai priskirtinas eksperimentinės muzikos anarchisto Johno Cage's muzikaliausias kūrinys „4'33“ – ke-

tūrios minutės ir 33 sekundės visiškos tylos. Ispūdingas ir jo plakatinis šūkis: „Didžiausias tikslas – neturėti jokio tiksloto.“

Visuose menuose siautėjantys šiuolaikiniai skersvėjai terorizuoją ir išderina sielą. Apsidžiaugi galēdamas atsiremti į išmingtingą Aido Marčeno paguodą: „Literatūros proceso yra išskalauti kriterijai, tad abi pus veši kvilybę.“

Jausmų sumenkinimas ir proto vi-sagalybė gimdo meno destrukcijas. Velnio apsėstasis Pablo Picasso savo kubizmus apmūrijo neišgriauma idėjine siena: „Aš piešiu ne tai, ką matau, o ką galvoju.“ Ir paleido pasaulin meno griovimo slibiną.

Vis dar pasigirsta seno ginčo ai-dai, kuri fotografija stipresnė – be-spalvė ar spalvota. Man juodų ir bal-tų pustonių svyčiojimas – tarsi for-tepijono klavišų skambesys, o spal-votojų fotografija – orkestras su for-tepijonu. Bet tik jautrus virtuozas gali koncertuoti plačiu spalvų skam-bėjimu.

Pro mano sodybą Niūronyse te-ka upelis Varius. Jo vanduo auk-saspalvis. Iš geležingu Juodbalos durpynu jis atsineša tą rusvą dažą. Betgi pirmieji lietuviai, kurie vis-kam gražius vardus sugalvojo, jo Auksiu nepavadinio. Vadinas, ne-reikia jokių pagražintų tauresnio metalo meilikavimų – variaspalvis Varius.

Šitoje stebukliškų vaizdų gausioje antrojoje mano studijoje nufotograuota dauguma romantiskų „Pa-vasario mergaičių“. Pirmapradis, to-bulas ir amžinas jaunystės grožis ge-rai derėjo su pirmykštė ir taip pat tobulai amžina Variaus išmintimi.

Tiesa, maniau, kad džiungliškos tankmės saugiai slėpė visą nuogybų scenografiją, bet niūroniškai vis tiek nužūrėjo ir po kurio laiko iš-girdau gandą, kad Rakauskas pava-ry kažką ne taip grybauja.

Ačiū dukrai Linai, kad savo aki-mis galėjau paliesti Niujorko dan-goraičių parodą. Buvau prisirinkęs visokių baimių ir jsikalbėjės, kad tie nesąmoningi monstrai mano kaimieitišką dvišią prispaus ir sugnuždys, o pasijutau tarsi tankiame didelių medžių miške. Ir žmonių skruzdėlyno maišatis neparblokė. Buvau mažiu-kė, atkakliai smalsaujanti baltoji skruzdėlytė tarp tokio pat įvairias-palvių. Kas tą fantastišką gelžbeto-ninių gigantų sambūrį paverčia jau-kia erdve, ir dabar nesuprantu. Gal dar sykį reikėtų patikrinti?

O Lina ten laaabay gražiai gyve-na ir sakė, kad jos penkiometis Gustas Dominykas bus pirmasis lietuvis Amerikos prezidentas. Šit kaip maži žmonės su dangoraičiais pakyla.

Yra taip, kaip yra. Bus taip, kaip bus. Ateis kiti, ir bus kitaip.

Man viskas jau buvo. Ir užtektini-ai. Gražiai sutilpau į paskirtą gyvenimą. Gal net buvau likimo saugo-mas, kad gyvenimas tilk nedideliais ībrézimais paženklinuo.

Padarius viską, ką reikėjo, gali-ma ramiai apibendrinti, kad vien dėl fotografijos buvo verta gyventi. Ne-sugalvoju, kaip derėtų atsisveikinti su ištikimai tarnavusiais *Nikonais*. Gal ant vinius pakabinus tylos mi-nute pagerbti?

didžioji su nosine

Skulptorius Robertas Antinis nuolat sulaukia pačių netikėciausiu savo darbų vertinimų. Tai žmonės norisi, kad jo skulptūra atsistotų, tai – kad būtu sulipdyta iš kokio cemento, o ne žolytės, tinkamos ganytis ožkoms. Aišku, kad tie žmonės néra skaitė R. Antinio knygą, nes jose keistumo tiek... O galėtų susirasti ir bent jau paméginti perskaityti bei pa-sižvalgyti (iliustraciją joje lyg kocioje parodoje) po knygą „*„I“, nes yra dar jū išlikusių „gyvų“.* Vie-ną, tiesą, autorius suvalgė dar va-sarą performanso metu prie „Rommovos“ kino teatro. *Priešknygė*, *Tarpknygė* ir *Poknygė* sudaro vieną paradoksaliausią knygą. O skulptoriaus pokalbis apie ją, at-rodo, pamažu virsta dar viena knyga. R. ANTINIS nemoka ilsetis, bent jau nuo kūrybos.

– Kam skulptoriui reikalingos raidės?

– Kartais Skulptorius čiupinėja raidę lyg kokią savo kūno dalį. Ne-išmano, prie ko ją jungti, kaip kai-sioti – iš šono, apatios ar viršaus. Kartais savo raidę ištisusią, aimanuojančią, švokščiantą, ištumia į krosnį. Degikų prašo pakurti ir laks-to aplink šukčiodamas: „Dar, dar ug-nies!“ Sie įkaitina iki 960°C. Lau-kia. Tada traukia iš krosnies išdegu-sią. Barbena į ją, klausosi. Atidus Skulptorius užrašinėja: „Ž“, „Ž“, „Ž“, „Ž“, „Ž“, kartais „O“, „O“ ar „D“, „D“, „I“, „I“, „I“, ar „S“. Būna – de-gikai persistengia, raidė išsilydo, be-veik ištirpsta, o jei pagaili ugnies – stuksenama skamba dusliai arba vi-sai neskamba. Tada Skulptorius ne-išdegėlė vėl smulkina į moliadulkes, šiek tiek mažesnes net už pačias ma-ziausias raides, ir braidžioja po ja-jų dulkinamas.

– Ko molis pritrupina į žodžius?

– Niekom ne paslaptis – Skulpto-rius studijavo visokius „Itrupini-

ces ir kiek įmanydami savo tiria-maja veikla prisidėdavo prie šių ma-lonių problemų sprendimo.

– Nepačiupinėjama knyga „Priešknygė“ kažkuri yra, bet kur?

– „Kas galėtų būti maloniu, nei stoviniuoti šalia nekalto mergaitės nesukant sau galvos – esu žiopllys ar paklydėlis“, – mąsto Skulptorius. Nors kartais sapnuoja ja alsuojančią, užmerktomis akimis. Gržęs į dirbtuvės pasijuonta narsuoliu: deda ant molio rankas, mėgaujasi į šylančiu. Teisingiau sakant – pirštų galiukais junta, kad molis geidžia jų, ilgisi. Abu(molis ir pirštų galiukai) ilgisi vieni kitų. („Tarp“ ir „Iki“ nekantraitya.) O jei Skulptorius už-čiuopia tarp pirštų įsimolius Prama-ną, ikiša jį į Neparašytą knygą. O jei susapnuoja, kad Neparašytą knygą varto koks nedorėlis, prabunda su bajme ir vėl galvoja apie nekalta mergaitę, sapnuojančią stoviniuotus į pramanytojus.

– Krentu lėtai į pirmą knygos žodį. „Kas į ji pastūmė?“

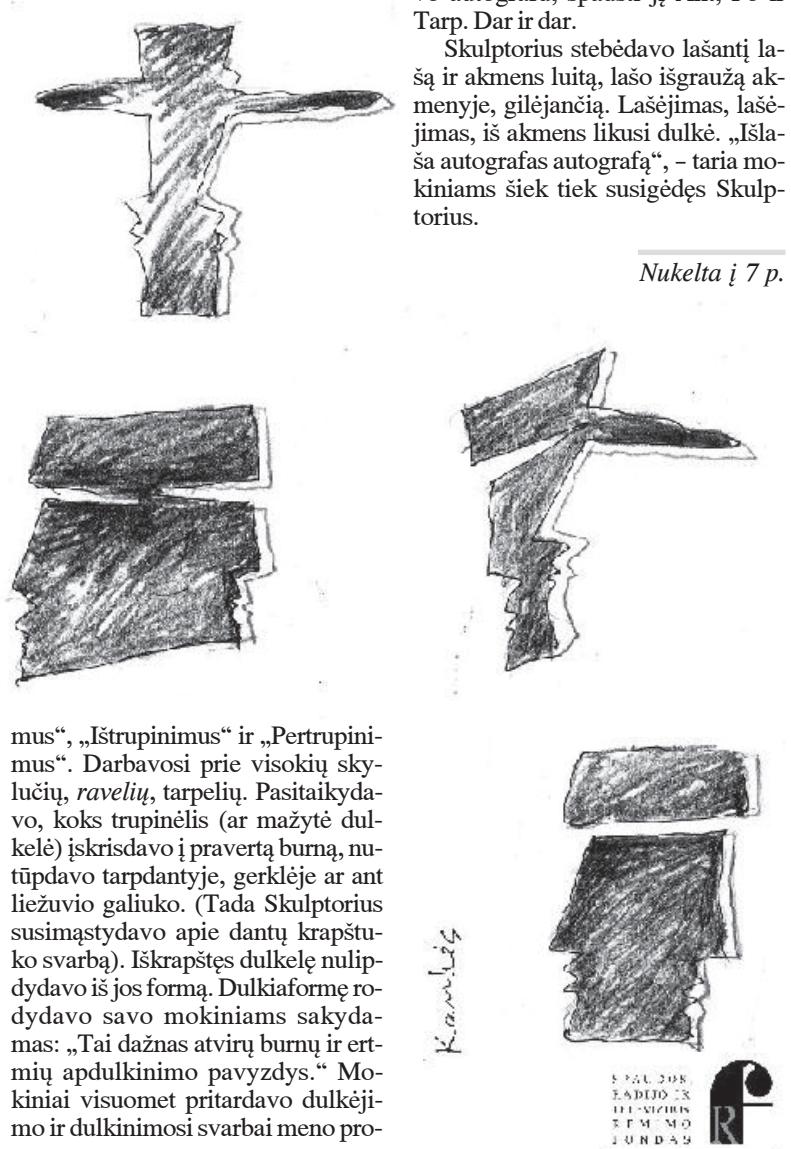
– Skulptorius čiupinėjo, minkė moliagabalius. Vakare palikęs, ryte rasdavo kažkokias plėkštęs, pan-ašias į Malevičiaus „Juoduosis kvad-ratus“ (Teisingiau „Ruduosis kvadratus“). Varto plėkštęs, raiko, knaisėjasi lyg archeologas. Raiki-nius rodė mokiniam klausdamas, ar mato juose inkliuzų. Jei mokiniai įžiūri inkliuzą, Skulptorius sudve-joja, kuriam iš jų derėtų po inkliuzu pasirašyti. Tada mokinys (abejotina, kad iš kuklumo) sako Mokyto-jui: „Tegu tai įvardija bepradis ir be-galis Mebiusas.“ Tada Skulptorius ramaia sąžine po inkliuzu pasirašo pats. Parašas labai panašus į Mebiuso. (Primintina, jog pasimetęs tarp savo pirmojo ir paskutinio žodžio Skulptorius varto inkliuzų moliaknygę, perlido pirmajį ir paskutinį žodį.)

– Autografas yra pats Antinis?

– Is tiesų kaip gera puikuotis sa-vo autografu, spausti jį Ant, Po ir Tarp. Dar ir dar.

Skulptorius stebėdavo lašantį la-šą ir akmens luitą, lašo išgražą ak-menye, gilėjancią. Lašėjimas, lašė-jimas, iš akmens likusi dulkė. „Isla-ša autografas autografa“, – taria moki-niams šiek tiek susigedės Skul-p-torius.

Nukelta į 7 p.

Tylės šlovės akimirkos

Šį rudenį iš Italijoje vykusio tarptautinio Lanciano akordeono festivalio nemažas būrelis muzikantų lietuvių grįžo su laurais. Niekas garsiai nekalbėjo, nefilmavo ir ne-rašė apie šiu jaunų žmonių sėkmę, apie jų šlovės minutes. Tiesiog tai „netelpa“ į jokius mūsų televizijos projektus, neįdomu dienraščiams. Pelnytais laurais tyliai džiaugėsi namiškai, artimieji ir, žinoma, mokytojai. Tyliai, nes šios pergalės jau tapo beveik įprastos daugybėje Europoje vykusių konkursų, o Kauno I muzikos mokyklos moksleiviai – nuolatiniai jų dalyviai. Mokytoja Marija Martinkienė į šiuos konkursus, kaip ir į jau minėtajį, vyksta ne vien dėl mokinį – ji jau ne vienerius metus yra žiuri komisijos narė. Lietuva ir akordeonas, šios muzikos tradicijos mūsų šalyje, jaunuojant talentu ugdymas ir koncertinė veikla – apie tai ir kalbamės su Kauno I muzikos mokyklos mokytoja M. MARTINKIENE.

– Mano karta užaugo su nepamirštamu virtuoza, vieno populiariausią ir žinomiausią Lietuvoje XX a. akordeonisto Algirdo Ločerio vardu ir muzika. Ne visiems pasisekė ji pamatyti scenoje, bet priglusdavome prie radio imtuvo vos išgirdę meistriškai atliekamus A. Ločerio valsus, tango, fokstrutus... Drąsiai galėtume sakyti, kad maestro Lietuvoje išpopuliarino akordeoną. Vėliau imta itin domėtis ir klasikine šio instrumento muzika. Kaip apibūdintumė dabartinę situaciją, o gal jau galime kalbėti apie lietuvišką akordeono muzikos mokyklą bei jos tradicijas?

– Pastaruoju metu akordeono muzika tapo neatskiriamu ir ryškiu Lietuvos koncertinio gyvenimo dalimi. Tokį aukštą lygį ir profesionalumą Lietuvoje ji pasiekė per mažiau nei pusę amžiaus. Štai kad ir neseniai veiklos kerturias dešimtmjetį atšventė profesorius Ričardas Sviackevičius. Su jo vardu siejame lietuviškos akordeono muzikos renesansą ir suklesėtį, šiam menininkui priskiriame lietuviško akordeono tradicijos kūrimą ir puoseleiį. Profesoriaus įkurtas akordeono kvintetas „Concertino“, kol jis pats Jame grojo, per keiliąs dešimtis gyvavimo metų yra koncertavęs daugybėje Europos ir pasaulio šalių. Menininkas populiariu akordeonu kaip profesionalų instrumentą, siekė atskleisti muzikos grožį, puoselejį ir formavo akordeono meno tradicijas. Arba garsūs mūsų akordeonų grandai, mokytojai ir atlikėjai – profesorius Eduardas Gabnys ir docentas Genadijus Safkovas. Jau nieji – Augustinas Rakauskas, Martynas Levickis, Simonas Paulauskas – daugelio tarptautinių konkursų laureatai. Sunku trumpai viesus išvardyti ir apibūdinti. Paprasčiau būtų priminti, kad Lietuvoje išsteigta ir veikia Akordeonistų asociacija, kurios tikslas ugdyti akordeono meną, integruos iš Lietuvos kultūrą, organizuoti festivalius, konkursus, skleisti šios muzikos meną užsienio šalyse, remti pedagoginę metodinę ir profesinę veiklą. Asociacijoje stipri jaunimo sekcia. Gal todėl kitaip metais Vilniuje jau rengiamas ir tarptautinis konkursas.

– Nesunku atspėti, kad jums, gerbiama Marija, turinčiai daugiau kaip keturių dešimčių metų pedagoginio darbo stažą, daug maloniu kalbėti apie savo mokinius ir jų pasiekimus. Knieti paklausti, ar vis dar gaji praktika, kai tėveliai nusprendžia už savo atžalas, kad šie turi mokyti būtent muzikos, nors ir nėra tam pakankamai gabūs? Kaip tuomet? Ir kaip atrandate, atpažistate talentinguosius?

Mokytoja Marija Martinkienė Italijoje po Lanciano konkursu su savo mokiniais, konkursu nugalėtojais Orestu Urbonu (kairėje) ir Simonu Paulausku.

mo džiaugsmą! Net jei nepasiseka, tu įgauni neįkainojamas patirties: išsiskleidžia naujas, pilnas paslapčių, nepatirtas pasauly, saugantis nuo nuobodulio, kasdienybės rutinos. Tai leidžia pajauti gyvenimo džiaugsmą, suteikia impulsą kūrybiniams ieškojimams, naujiems sumanydam. Ir dar. Kelionėse, išvykose stiprėja mūsų ryšys, atsiranda pasitikėjimas vieni kitais.

– Dar gržkime prie jau minėto akordeono festivalio konkurso, šiemet vykusio Italijoje, kuriuo lyg ir užbaigė metų keliones. Sunku ir patikėti, kad vienu metu toks didelis pasisekimas įvairiausio amžiaus dalyvių grupėse! Papasakokite plačiau, kaip vyksta tokie renginiai. Mes dabar esame didesni įvairių televizijos šou konkursų „specialistai“. Dar daugiau – balsuodami turime teisę konkuruoti su žiuri komisijų nariais, nepaisyti jų nuomonės ir „kepti“ savo nuožiūrą, kad ir dvieju minucių šlovės, bet žvaigždės.

– Na, mūsų laureatų šlovė scenose trunka ilgiau. Juokauju, aišku. Lanciano konkursas šiemet mums buvo jau antras užsienyje. Kiekvieną dieną Fenaroli teatre Mazzini ir Diocleziano salėse vyko į tryliką kategorijų pagal amžiaus grupes suskirstytų dalyvių iki 12, 16, 19 metų ir seniorų kategorijos clasicca ir varjete konkursai. Atliekėjai varžėsi dėl pagrindinio prizo. Komisijoje – 33 įvairių šalių atstovai. Mes iš Lietuvos žiuri buvome dviese – aš ir Klaipėdos St. Šimkaus konservatorijos dėstytoja, profesorė Marina Logutenkova. Labai nesmagu, kad negali balsuoti už savus, tačiau kokia palaima, kai matai kuo nuoširdžiausiai susižavėjusius ir plojančius tavo mokinii kolegas! Nepakartojamos akimirkos. Dalyvių buvo gausu iš įvairiausių šalių – Rusijos, Ukrainos, Moldavijos, Slovakijos, Austrijos ir kt. Visi dalyviai labai profesionaliai pasirengę. Todėl dar ma-

liou, kad mūsų jaunimas varžėsi ir laimėjo konkurse, kuriame profesionalumo kartelė iškelta labai aukštai. Jis ilgai bus įsimintinas mano mokiniams Orestui Urbonui, pirmąją vietą pelniusiam grupėje iki 12 metų, ir Simonui Paulauskui, nugalėjusiam 17 metų grupėje. Neatsitiktinės šios pergalės. Orestas labai darbštus, gabus vaikas. Taip pat neišpuikės, kruopštus ir talentingas mūsų Simonas. Jo pasiodymas tiesiog sukončė ovacijas! Ir tai visos penkiolika minucių, anot jūsų, šlovės! Simonas jau apsisprendė tapti muzikos mokslus, profesorius M. Kravcovas kviečia ji atvažiuoti į Sankt Peterburgą. Apskritai nebūsiuklui ir pasakysiu, kad turėjome kuo nustebinti tiek komisiją, tiek konkurentus.

– O kitiem lietuvių kaip sekėsi? Ar išvažiavus yra varžytuvės ir tarp savų?

– Tai antras šiemet tarptautinis konkursas. Pirmą kartą važiavau su vaikais iš įvairių Lietuvos miestų, o ši kartą su savo mokyklos moksleiviais ir kolegomis. Svečioje šalyje palaikome vieni kitus, „sergame“ už saviškius. Parvežėme daug ne tik pirmą, bet ir prizinių antrą, trečią vietą. Labai didžiuojuosi, džiauguosi ir noriu daug gerų žodžių pasakyti apie buvusį savo mokinį, o dabar kolegą Marių Laurynaitį. Puikus pedagogas, bet itin kuklus žmogus. Iš šio konkursu su laurais grįžo ne tik jo mokinys Arnas Šironas, bet ir pats Marius seniorų grupėje tapo nugalėtoju. Dar besimokydamas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje pas profesorių E. Gabnį, buvo ne vieno tarptautinio konkursu laureatas. Dėjome iš jų daug vilčių ir neapsirikome.

– Metai baigiasi. Štai prieš pat šventes mokykloje surengėte su savo klase kaledinį koncertą mokinų tėvams. Ar jam kaip nors ypatingai ruošėtés? Ką norėtumėte palinkėti kolegomis ir savo mokiniam?

– Šis koncertas man buvo ne ką mažiau svarbus nei koks tarptautinis festivalis, nes tai ataskaita tėvams, kurių rūpesčiu mūsų veikla ir vyksta. Jiems labai įdomu, smalsu ir svarbu, ko vaikai per metus išmoko, kokie jų pasiekimai. Kad ir kiek rastumėme rėmėjų ar sulauktumėme dėmesio iš savo miesto vadovų, Švietimo skyriaus, didžiausiai jaunuojančių menininkų palaikytojai yra jų šeima, tėvai. Višiems noriu palinkėti didžiausios sėkmės, kūrybingų metų. Viliuosi, kad bent mano jaunesniams kolegomams ateis geresni laikai, kai nereikės dirbtį vien iš entuziazmo, kad rasis tvirtą ir išmintingą kultūros politiką, ir tiek pedagogų, tiek menininkų triūsas bus vertinamas ne vien apdovanojimais, bet stiprės ir materialius pagrindas. Tegul skamba Lietuvos nuostabi akordeono muzika!

– Dėkoju už pokalbi, linkédama kuo vaisingesnių ir kūrybingų ateinančių 2011-ųjų!

Kalbėjosi Gražina Viktorija

PETROŠIENĖ

Autorės Marijos MARTINKIENĖS

nuotraukos

Šaunioji Kauno I muzikos mokyklos akordeonistų trijulė: Orestas Urbonas, Simonas Paulauskas ir Arnas Šironas.

didžioji su nosine

Atkelta iš 5 p.

- „Žodžiaraidės, žodžiaséklės, skulptūržodžiai“ – gyvenate žodžiu pasaulye?

- Skulptoriui patikdavo rankoje spausti moliagabalį, jausti jo džiūvimą, išilą, kartais spragsėjimą. Kitote, tuščioje, – kažką nutylėtą, kvepiantį, užmirštą. Kartais ištiesdavo abi rankas, žvilgtelédavo, vėl suniaudavo. Klausydavosi.

- Klausimas neregiui apie apčiuopiamus, nematomus dalykus?

- „Atsidürės šalia moters nieko nekalbu, vien liečiu ją, girdžiu, uostau – nei aklas, nei matantis. Nesupaisau, ar tai tik saphas apie augala, suauginantį žemę su dangumi“, – sako Neregys.

Skulptorius pirštais apsivydavo molį lyg Neregio susapnuotas augalas.

- Prašymas skulptoriui: papasakokite skulptoriaus ir formos meilės istoriją.

- Kažkodėl nenoriai Skulptorius pasakoja apie meilę. „Aš ją glamžiau, liečiau. Neslēpsi – baksnojau, vartaliojau ir vėl baksnojau. Paskui priglusdavau prie jos ir girdédavau: „Dar, dar.“ Užsnūsdavau joje.

Ryte grįžes namo ir išgirdės „Kur buvai?“, nesiryždavau pasipasakoti apie baksnojimus ir visokius lietinėjimus. Ką jau kalbėti apie nusnūdimą joje.

Tik sulemdavau: „Prasikaltau.“ Kam visa pasakoti žmonai, vis tiek nepatikės mano poelgių šventumu.

- Kokiu įrankiu reikia knygai parašyti?

- Norėčiau pradeti nuo įrankininkų“, – sako mokiniams Skulptorius. „Gerieji – su visuomet paaštrintais antgaliais ir tinkamai nudrožtais kotais. Yra tokiai, kurie skolinasi arba

mus apie įrankius ir jų panaudojimą“, – sako atviruolis mokinys.

Tokiais atvejais Mokytojas padeda į šalį savo knygą „Apie įrankius“ ir imasi rašyti naują. Ją ketina pavadinti „Įrankių panaudojimas ir žala nemokšoms“.

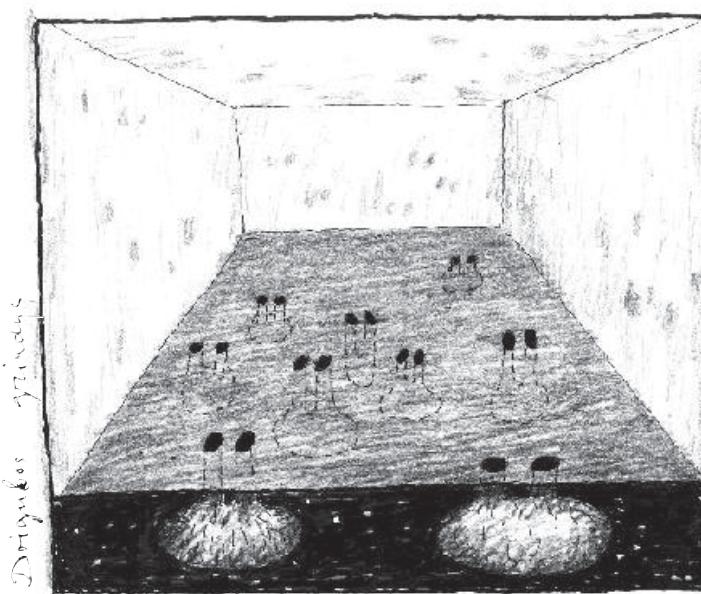
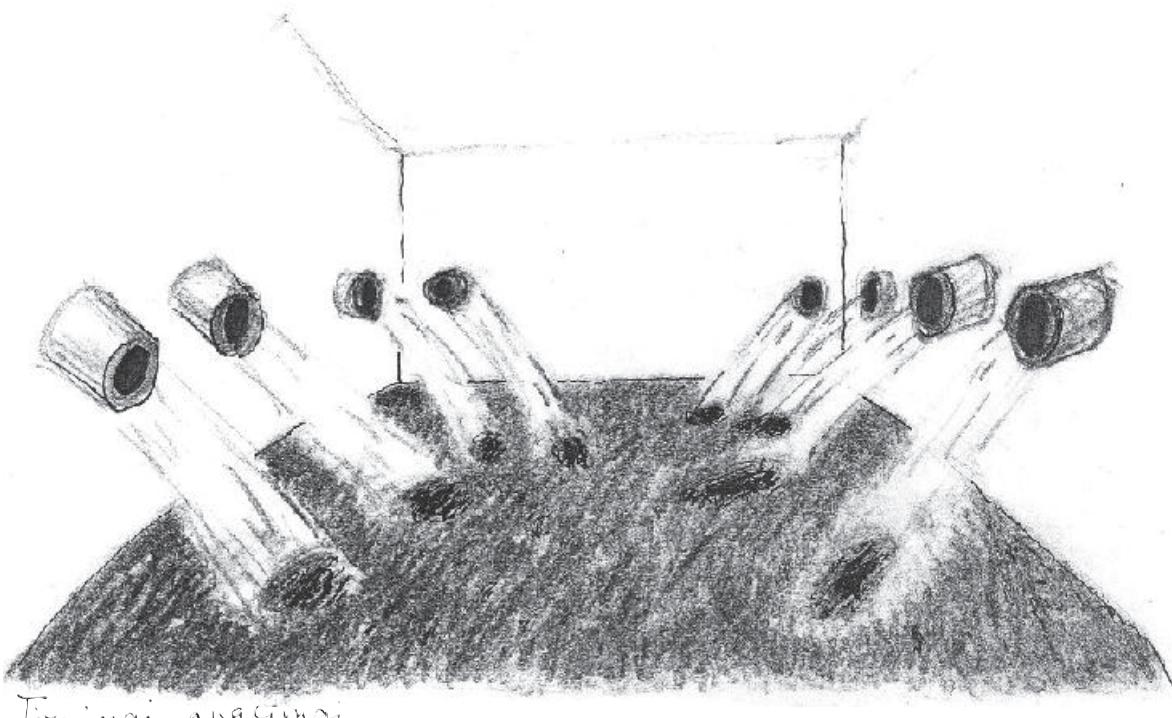
- „Pirštaklaidės“ yra menas ar atsitiktinumas?

- Skulptorius gérédavosi visokiais dėsniais ir atradimais. Ne tik Mendelejevo lentele, bet ir dujų tūriais, spalvų itaka daltonikų regai, garsų poveikiu apsimetėliams kurtiesiems. Savuosius atradimus Skulptorius mėgo įspausti į molį (i riedulius) ir stebėti juos riedant. „Jie rieda liesdamies viename taške“, – pastebėdavo mokiniai. Tada šnekučiuodavosi apie tašką.

- Skulptoriaus kaukė – nuo ko slėptis?

- Skulptoriui patikdavo ekshibicionistai, jų nekaltos išraiškos. (Net pats buvo įsigijęs ilgą paltą, tik laukė tinkamo momento jį praversti.) Nuo gašlių vyru žvilgsnių dangstydavo nuogas moteris. O garbusis Mebiusas vis primindavo: „Néra nei vidaus, nei išorės. Néra to, kas slapstosi (turėjo omenyje Skulptoriu), nei to, kuris ieško besislapstančiojo.“ Tada Skulptorius atsipeikėdavo ir elgdavosi padoriai. O jei kokia moteris iš įpročio ir delsdavo, Skulptorius nuolankiai padėdavo nutraukti paskutinį drabuželį. Prisiminės paika jaunystę ir pirmuoju mėgnimimus akimis nurenginėti savo bendraklases, išgirsda vo pritariama Mébiuso balsą: „Nei pradžios, nei pabaigos.“

- Poknygė – skulptorius po di-

dinamuoju stiklu kaip koks retas vabalas. Kitų žodžiai kaip maldaknygė? Kam to reikia R. Antiniui?

- Būna taip, susitinka du seni draugai, vienas kitam įrodinėja: „Tu visai nepasikeišęs, visai toks pat.“ Geria vyną, linksi galvas ir smiliais krapštosi pakausius.

O jei Skulptorius susitinka Machiavelli, jie mėgaujasi vienas kitoto autografais. Skulptorius rašo savajį ant Machiavellio autografo ir eina jų patvirtinti į banką. Stropusis bankininkas patikrina autentiškumą ir išmoka dividendus. Tada Skulptorius ir Machiavellis vėl sėda prie laiko dividenda praskies to vyno taurių. Gurkšnoja ir svaigsta. Tiria autografą sąveiką su tirštejančiu gérimu. Paskui vėl neša autografus bankininkui.

Argi ne malonumas stabtelėti su Vivaldi'o tévu Giovanniu Battista, pasikalbėti apie jo sūnų, apie „Metu laikų“ skambesį. Prigluti prie „Varas“ stojus rudeniui, prie „Pavasario“ – žiemai. Dar kartą įsitikinti „Laiko“ galimybėmis. (Vyno tekėjimų gerklėmis). „Girdėdamas jūsų sūnaus smukavimą nesupaisau, kas mane svaigina“, – ponu Batistai sako Skulptorius. Kelia taurę į Vivaldi'o sveikatą. Ir toliau šnekuciuoja apie virpesių sruvenimą kūnais. „Užsimiršome gurkšnodami iš tuščių taurių“, – pastebi Skulptorius. „Ši neapsižiūrėjimą būtinai ištaisyse“, – taria Giovannis Battista Skulptoriui. „Sudie, likit sveikas.“

Michelangelą, stropujį laiko sau-gotoją, Skulptorius sutinka ir ragina apžiūrėti Malevičiaus „Juodajį

kvadratą“. Tada Michelangelas lygina savajį baltą marmuro kubą su Malevičiaus kvadratu. Masto, kaip Malevičių pristatyti popiežiui. „Tai iškilus skulptorius, mano baltajį kubą sugebėjęs paversti juoduoju kvadratu.“ Tuotarp Skulptorius ilgesingai masto apie knygą – ar jos viršelis juodas? Panašus į Malevičiaus kvadratą? Tuomet jos tarplapių turėtų būti balto marmuro? Juos vartant skaitytojas turėtų girdėti Michelangelo žodžių skambesį. Gal viršelis baltas, o knygos vidus panašus į Malevičiaus kvadrato tylumą? (Šnabždes?).

O Dieve – Nobelis! Mylimas prietelius (visai ne dėl premiju). Lai-ko sprogdintojas ir lygintojas. Šioks toks prasikaltėlis, įrodes savo išdaiigū laikinumą. Visgi Skulptorius, susitikęs prie vyno taurės Nobelij, būdavo atsargus. Stebėdavo vyno kiekj savo ir jo burnoje, tekėjimą gerkle. Nobelis, pakėlęs taurę, mėgdavo sakyti: „Tegyvuoja nobelininkai!“ Tuomet Skulptorius tikrai negalvodavo apie jokias duobes. O jei po pasišédėjimo grždamas namo siiek tiek svyrudavo, nekaltindavo Nobelio. Jei pasitaikydavo įkristi į duobę, mėgdavo šukteli: „Tegyvuoja Nobelis!“ Tai išgirdės Nobelis pagalvodavo: „Štai dar vienas laureatas.“

Sutikęs Röntgeną Skulptorius lišdavo į jo aparatą. Jam visuomet knietėjo būti atviruoliu. Röntgenas tupinėdavo apie skulptorių sakydamas „Laikas siiek tiek pri-mena vyno tekėjimą.“ Tyrinėdavo aparate neišsitenkančią Skulp-

toriaus čiurkšlę (atskiestą vynu). Abu sutardavo, jog laikas gali būti (pa)matomas ne tik aparate. Gurkšnodavo vyną, jausdavo aparato žvilgliojimus. Prisimindami Mebiusą, niūnuodavo jo pamėgtą dainą: „Nei vidaus, nei išorės, nei pradžios, nei pabaigos.“ Stebėdavo vyno įtekėjimus ir ištékėjimus. Lašėjimus: Lai-kas, lai-kas, lai-kas. Kai lašai visai nutildavo, suvokdavo, jog užmiršo įsipilti vyno. Tada tėsdavo tyrinėjimus.

Pabuvęs su savo senais bičiuliais Skulptorius susivokė vaikštinėjās Mebiuso juosteje. Manėsi ējės namo, o ištis vėl suko pas draugus. Laimei, sutiko Mebiusą. „Nejaugi galima pasiklysti jūsų juosteje?“ – klausė. Mebiusas, kel-damas vyno taurę, ramino Skulptorių: „Mes svaigstame ir gržtame. Juk namai, laikas ir kelionė ne-priestarauja mano dėsniu.“ „Šiek tiek pakreipta juosta“, – pritarė Mebiusui Skulptoriui.

Visos kelionės įdomios savo ne-nuspėjamumu. „Au au au“ girdėjo keliaujantis Skulptorius mielus, puikiai jam pažįstamus garsus. (Juk tai Pavlovo šunelis!). Norėdamas įsiteikti gyvūnui (gal ne tik jam), klūpejo keturiomis ir klausėsi, glaudėsi drėgnomis nosytémis. Tylų pavakarę (gal tiksliau – paryti) miegantieji sapnuodavo ilgesingus „Aūū aūū“ ir skulptoriaus „Lai-“, šunelio „aūū“ ir skulptoriaus „-kas“. O Pavlovas kažkur netoliiese laboratorijoje tobulino savo teoriją apie sąlyginius refleksus, klausėsi Skulptoriaus ir šunelio sutartinės, pritardamas niūniau „Lai-ai-ai-kas-aū-kas“. „Be abejo, tai, kad šios sāšaukos nedokumentuotos ir neįtrauktos į vadovėlius, didelis nuostolis mokslui“, – pagalvojo Skulptoriui.

- Užknygė visai apie ką kita...
- Skulptorius vartesi lovoje, sukinėjosi ant „šio“ ir „kito“ šono, „kažkieno“ baksnojamas. Vėliau savo gailestingų mokinių užlygintais šonais ramiai miegojo sapnuodamas „Keidžio tylą“. Nors kai kas nesutiktu, kad ji ramiai ir nebaksnojanti.

**Su skulptoriumi bendravo
Audronė MEŠKAUSKAITĖ**

vagiai įrankius iš kitų įrankininkų. Tačiau esti ir įrankininkų-prisigalvotojų. Jų įrankiai su keistais paplokščiais galiukais. Savuosius jie mėgsta tikrinti, kaišioti, sukaloti zoologijos sodoose, bažnyčiose, mėsinėse.

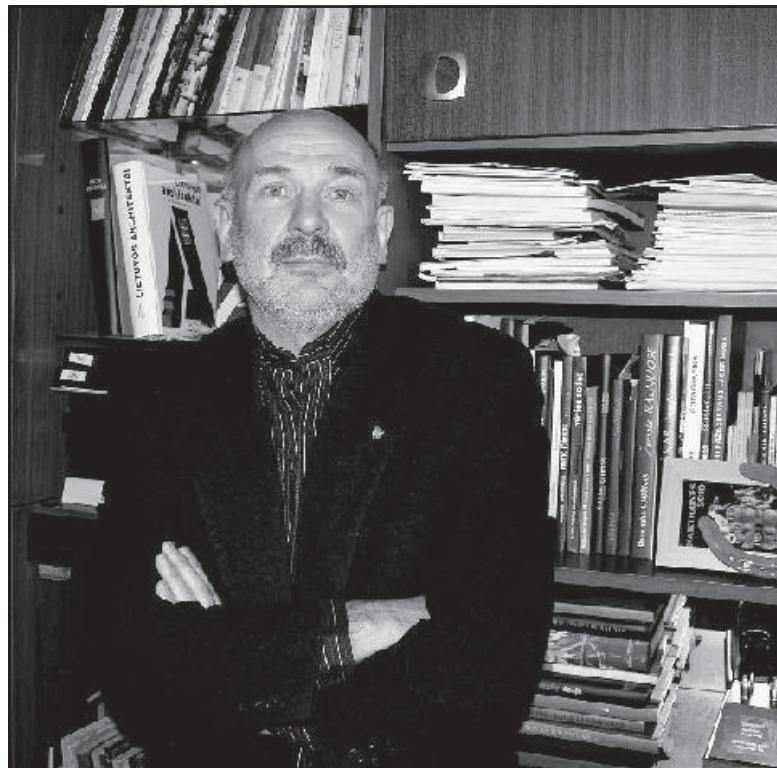
Prijausdamas įrankininkams ir aš pamėgau kaišioti. Po begalės bandymų išméginau įrankį su knyga. Stebėjau, kaip ji sudulka (tokia buvo nepageidautina bibliotekininkų), – kalbėjo Skulptorius.

„Kai aš esu šalia moters, mūsų kūnai susiliečia, virpa, dréksta, ai-manuoja – užmirštu jūsų pamoky-

Mes renkamės veikimo kolektyvai būdą...

Prieš pustrečių metų, minint Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną, „Nemuno“ skaitytojams pristatėme Lietuvos bibliotekininkų sąjungos pirmininką Juozą Rimkų, su kuriuo kalbėjėmės apie bibliotekose dirbančių žmonių problemas ir rūpesčius. Šiomis dienomis redakcijoje apsilankės J. Rimkus, dabar jau Lietuvos kultūros darbuotojų sąjungos pirmininkas, sutiko pasidalinti naujenomis apie statusą pakeitusią profsajungą ir jos veiklą.

– Smagu po ilgesnės pertraukos lankytis „Nemuno“ redakcijoje, pajusti artėjančių švenčių šurmuolių. Žinau, kad rengiate eilinių savaitraščio numerį, fiksuojantį ir analizuojantį Lietuvos kultūros aktualijas bei naujinias, teigiantį vertėbes, padedančias ištverti nūdienos nepriteklis ir sunkumus... Mane ypač džiugina, kad daugelis „Nemune“ aprašomų kultūros įvykių sumanytojų, igvendintojų yra mūsų profesinės sąjungos nariai. 2007 m. įkurta Lietuvos bibliotekininkų sąjunga, per mažesnį nei metų laikotarpį sujungusi daugiau kaip du trečdalius šalių viešųjų bibliotekų, sudarė sąlygas suburti stiprią, gausią ir vieningą Lietuvos kultūros darbuotojų profesinę sąjungą. Prie bibliotekininkų prisidėjo muziejų, kultūros centrų, teatrų, galerijų darbuotojai. Tai pareikalavo nemažų dvasinių, materialinių, piniginiu išteklių, daugelio žmonių visoje Lietuvoje pasiaukojamo darbo. Pabrėžtina, kad šie pokyčiai finan-

Gražinos Viktorijos PETROŠIENĖS nuotrauka

suoti vien iš mūsų profesinės sąjungos narių surinktų mokesčių.

Respublikinė Jungtinė profesinė sąjunga (pirmininkas Arvydas Dambrauskas), kurios sudėtinė dalis yra ir Lietuvos kultūros darbuotojų profsajunga, – sparčiausiai besiplėtojanti Lietuvoje. Taip yra dėl to, kad mūsiškė profesinė sąjunga, kitaip nei valstybės dotuojami (o tai daryti griežtai draudžia LR Seimo ratifikuotas Europos socialinė chartija, Tarptautinės darbo organizacijos konvencijos!) trys nacionaliniai profsajunginiai

centrali, yra nepriklausoma ir jokių išpareigojimų nesaistoma su valstybės institucijomis. Lietuvos darbuotojai tai jau žino, supranta ir Respublikinę jungtinę profesinę sąjungą pasirenka kaip savo interesų gynėją. Ši sąjunga sieja ne tik kultūros, bet ir socialinių paslaugų, transporto, pramonės, medicinos sferų darbuotojus, savivaldybių, valstybės tarnautojus. Ypač sparčiai augančios Lietuvos kultūros ir socialines paslaugas teikiantį darbuotojų profesinės sąjungos, siekdamos igvendinti už-

sibrėžtus uždavinius, pasiryžusios veikti sutartinai. Neatsitiktinai ši rudenį abi pastarosios profsajungos (beje, pirmosios Lietuvoje per 20 Nepriklausomybės metų) prisištate Kultūros, Socialinės apsaugos ir Darbo ministerijoms dėl šakinių kolektyvinų sutarčių sudarymo.

– Susitinkate su įvairių regionų žmonėmis, kalbatės su jais akis į akį. Kokios nuotaikos, ar žmonės tiki, kad profsajungos yra jėga, galinti pasipriešinti netvarkai?

– Mūsų profesinė sąjunga jau „dirba“ su trečiuoju kultūros ministru. Atrodo, pagaliau sulaukėme pareigūno, pasiryžusio imtis permanentų Lietuvos kultūros politikoje. Arūnas Gelūnas su savo komanda pirmenybę teikia regioninėi kultūrai, kultūros darbuotojų darbo užmokesčio didinimui ne laukiant krizės pabaigos. Ministeras palankiai nusiteikęs ir Lietuvos kultūros darbuotojų profesinės sąjungos pradėtų derybų dėl Kultūros šakos kolektyvinės sutarties sudarymo atžvilgiu. Deja, liaudies išmintis byloja, kad viena kregždė – dar ne pavasaris... Pajutome, jog ministras nėra glostomas Vyriausybės posėdiuose už savo siekius kuo greičiau ir juntamiau gelbėti Lietuvos kultūrą. Supratome, kad Vyriausybė pradės vilkininti viltingai prasidėjusias derybas. Mes tokius įvykius prognozavome, jiems ruošėmės. Respublikinė Jungtinė profesinė sąjunga sureagavo žaibiškai – visoje pradedamos šaukti kraštų profesinių sąjungų konferencijos, organizuojami streikų komitetai buvusių ap-

skričių centruose, rajonuose. Pirmoji krašto konferencija praėjusią savaitę vyko Klaipėdoje. Vienbalbiai priimtas sprendimas steigtį streikų komitetus, sudaryti nacionalinę kolektyvinę sutartį, reikalaujančią nevilkinti prasidėjusių šakų kolektyvinių derybų. Tokia pati žinia nesenai pasiekė iš Šiaulių, tuo po Naujujų toliau organizuojame analogiškas konferencijas. Lietuvoje laimi dideli pinigai arba didelę jėgą... Mūsų profesinė sąjunga renkasi veikimo kolektyvai būdą. Mes neišrandame dviračio – mokomės iš Europos Sąjungos šalių profsajunginių judėjimų istorijos.

– Ne paslaptis, kad kultūros žmonėms Naujieji nieko gero nežada, išskyrus naujus varžančius įstatymus, apribojimus... Ko jūs tikite savo veikloje ateinančiais?

– Manau, 2011-ieji Lietuvos profesinės sąjungų judėjimė turėtų būti lūžio metai. Pagaliau 2010-ųjų pabaigoje nepriklausomos profesinės sąjungos pradėjo kalbėti. Planuojamas jų vienijimasis. Jau vyksta dialogas net tarp ankščiau smarkiai nesutarusiu profesinių sąjungų – 2011 m. jis, be abejonių, tesis. Pastaraisiais metais išsižiebės visuomenės konsolidavimosi procesas įgaus naują pagreitį. Gimsta sąjūdis, pasirengės ryžtingai gydyti išsenėjusias ligas...

„Nemunui“, jo skaitytojams linkei pakylėtų virš kasdienybės šventų Kalėdų, sekmingų, viltingų Naujujų...

Kalbėjosi Gražina Viktorija PETROŠIENĖ

Simbolių grafika

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

UAB „Ūkio banko investicinė grupė“ pri stato Didžiojoje Britanijoje gyvenančios rusų kilmės taptojotė Olgos Baby tapybos parodą „Simboliai“.

Maskvoje gimusi O. Baby išbandžiusi daug skirtingu veiklų. Dailininkė sekė tévo, kuris dirbo su jūrininkyste susijusiam leidi- nyje, pédomis ir sieké karjeros žurnalistikoye. Véliau studijavo japonų meną, budizmo istoriją, ikebanos filosofiją, doméjos i- japiškų medelių bonsų auginimui ir formavimu. Menininkė daug kartų buvo pakviesta Rusijos televizijose pristatyti bonsų auginimo techniką.

Véliau O. Baby išvyko iš Rusijos ir apsigyveno Londone. Čia studijavo menus, grafinį dizainą ir keramiką Kensingtono bei Celsio koledžuose; giliosi į Anglijos istoriją ir tapo Londono Sičio gide.

Londone O. Baby atsidėjo tapybai. Keletą kartų menininkė savo japoniško stilium darbus eksponavo Londono „Aquarelle“ galerijoje. Nuo to laiko ji visą dèmejį skyrė savo kaip profesionalios tapytojos karjerai.

Dailininkės darbuose iki šiol stipriai juntama japonų meno įtaka. Japoniško stilium bruožų galima aptikti jos paveikslų dizaino paprastume ir teptuko potėpių įvairovėje. Tapytojos kūriniuose puikiai dera įsivaizdujama realybė ir tikrovė.

Autorės darbai eksponuoti Sankt Peterburgo, Niujorko ir Londono galerijose, 2006 m. O. Baby piešiniai pristatyti Londono karo liškoje menų akademijoje.

Paroda veikia „Ūkio banko investicinės

grupės“ (K. Donelaičio g. 60) parodų erdvėje, kurioje dabar išties spalvinga.

Apie savo darbus pasakoja pati menininkė, trumpam atvykus į Lietuvą.

– Atrodo, dailę atradote ne taip jau se- niai. O gal ji jus surado?

– Tai nesena istorija. Gal mano pavardė kam nors atrodo keista, tačiau ji – ne slapyvardis. Buvaus ištekėjusi už anglo, todėl turiu tokią pavardę ir gyvenu Londone. Tame mieste mane palietė labai daug stiprių išgyvenimų, o jie visada veda kūrybos link. Deja, dažniausiai tai būna negatyvios, stresinės situacijos, iš kurių tenka kaip nors kapstytis. Manau, Dievas dažnai mus stumtelį. Taip jau yra, kad esame inertūs, linkę į patogumus, tuomet mus tenka išmesti iš vienpusio eismo zonos, iš gyvenimo, kuris, nors patys to ne- suvokiami, mūsų netenkina arba visiškai ne- tinka. Aš taip pat tam tikru gyvenimo momentu patyriau labai stiprių stresą. Tuomet dalyvavau žymios smuikininkės, užsiimančios grafika, parodoje. Mane ji taip įkvėpė, kad gržusiu namo pripiešiau visą užrašų knygelę, nors anksčiau niekada neméginau to da- ryt.

Gal net kiek pavydėjau tai sugebantiems žmonėms. Tuo metu piešiau nespalvotus gra-

fikos darbus, nes nuotaikos buvo panašios. Véliau, aplinkinių paskatinta, émiau aktyviai dirbtį ir įstoja į meno koledžą. Deja, mokytis kartu su visai jaunais studentais buvo nelengva, todėl akademinius mokslus teko mesti.

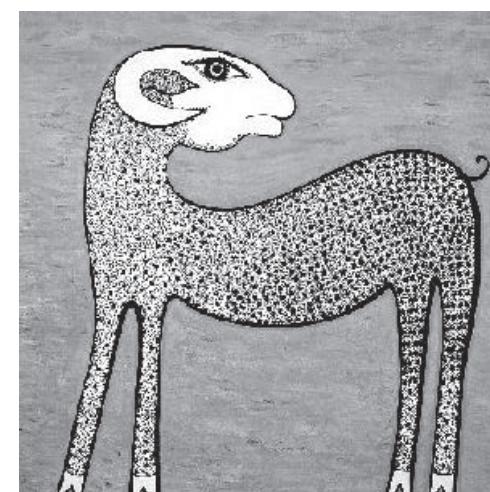
– Tačiau vis dėlto sugrįžote?

– Kūryba man padėjo ne tik išsivaduoti iš sunkių situacijų, bet ir užgliausti gyvenimo svetimoje šalyje nelygumus.

Deja, mano gyvenimas pasisuko taip, kad turėjau atsisakyti kūrybos ir mokytis istorijos. Tapau profesionaliai gide. Ir to visiškai

„Pelėda“.

„Avinas“.

nesigailiu. Dabar taip užsidirbu duoną ir pralepčiu kūrybos lauką. Išmanydam istoriją galiau sugalvoti tokį dalyką, kurie anksčiau niekaip nebūtų atėję į galvą. Turiu sumanytum, susijusiu su senoviniais kostiumais, kuriems atliki reikia mažų detalių piešimo įgūdžių. Tiesa, su drabužiais susijęs ir kitas atsiskaitinumas, paskatinęs vieną jauną stilistą pa- siūti suknelę, kurioje panaudota mano grafikos darbų elementų.

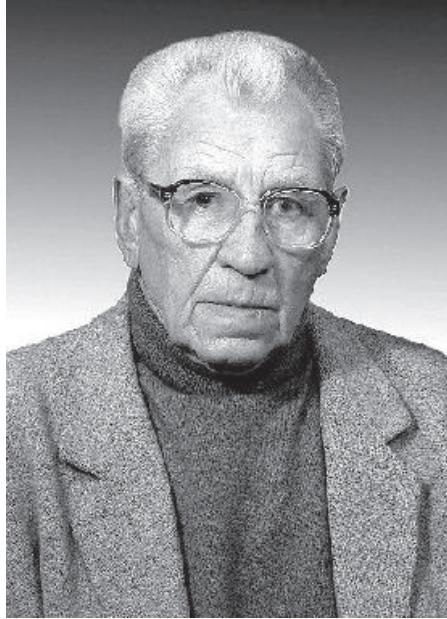
Mano grafikos darbai, nors ir nebaigiau dailės mokslų, nėra primityvistiniai. Jie „sukonstruoti“ pagal akademinių piešinio principus. Iš kur tai ateina? Veikiausiai iš Dievo. Kitaip aš paaškinti negaliu. Nors gyvenime užsiemiau įvairiausia veikla, vis tiek nuolat grįždavau prie kūrybos. Manau, tai ir yra tikras mano pašaukimasis. 2003 m. émiau rimtai prisistatineti kaip dailininkė. Taip, prisistatinėti. Vaikščiojau po galerijas, tačiau tokis principas neveikė. Supratau, kad be rinkodaros šiaisiai laikais joks menininkas negali apsieiti. Teko pasitelkti žymiu ir sékmės lydimu autorių patirtį, tuomet ir man pasisekė. Dabar jau manęs ieško galerijos, o aš galu rinktis, kurioje noriu eksponuoti savo darbus.

– Vadinas, Lietuva taip pat nėra atsitikinumas?

– Atvykau į Kauną, nes mane taip pat pabėjė galerijos darbuotojai. O šiaip Lietuvą pažistu nuo vaikystės, ją labai myliu. Nuosešerius metus atvažiuodavau čia ilsėtis. Prisimenu – puikus laikas. Palanga tada atrodė geriau nei dabar Anglijos kurortai.

– Jūsų darbai labai džiugūs. Ar to siekiate samoningai, ar kitaip nemokate gyventi?

– Kūryba visada parodo, kas yra tavo viduje. Jei galerijoje vienas kūrinys traukia, o kitas atstumia, pagal tai gali atpažinti pa- našias energetines vibracijas. Man apskritai patinka, kai į mano darbus žmonės aist- ringai reaguoja. Nesvarbu – teigiamai ar neigiamai. Dailininkas lygiai taip pat bendrauja su publiką kaip muzikantai ar šokėjai scenoje. Tai, ką išreiškiu ranka ir siela, žiūrovas sugauna akimis ir savo siela. Todėl stengiuosi gyvenime matyti tik gerus dalykus – jų visada galima rasti. Tiesa, buvo atvejų, kai žmonėms tekdavo nukabinti įsigytus mano darbus, nes jie per daug stipriai juos veikdavo. Tačiau man tai – komplimentas.

Jonas ČESNULEVICIUS

Dzūkelis

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Tą ezerą aptikau atsitiktinai. Redakcijos pavestas, rinkau medžiagą apie karo padarinius kaimui, jo žmonėms. Tris dienas vaikščiojau (kas tais laikais korespondentus vežiojo?) po pietvakarių Žemaitiją, mačiau rūpestingai įdirbtus laukus ir dirvonuojančius plotus, iš dar tvirtų namų kaminų rūkstančius dūmus, iš lengtalių, apdegusių rastigalių suremtas pastoges nuo lietaus ir vėjo, degančiamie laužė ant trikojo dideliame puode verdančius bulvienę sunykusius, pajodusius žmones...

Medžiagos prisirinkau gausybę, pakaks visai serijai straipsnių, ir tiesiausiu keliu patraukiau į Geležinkelio stotį, esančią už keturiolikos kilometrų. Telikus kokiam trejetui kilometrui, kairėje sublizgo ežeras. Nedidelis, bet, matyt, pilnas žuvų, nes visose pusėse girdėjosi nesibaigiantis pliuškemimas. Deja, arčiau prieiti negalėjau: kairėje ir dešinėje, kiek akis užmeta, - meldynai, viksynai, krūmai. Iš valtelės tai bent būtų meškeriojimas!

Pasukau prie artimiausios sodybos. Išėjusio *gaspadoriaus* pasiteiravau, ar neturės valtelės. Ne, kam jam. Jis - artojas, o ne tinginiautojas. Gal kas iš aplinkinių turi? Yra toks. Dzūkelis. Valtelė nesena, gal dar nesupuvo. Buvo Prišmantų. Bet vargu bau su Dzūkeliu susitaris. Kodėl? Pats meškerioja? Meškerioja, bet retai. Mat jis, kaip čia pasakius, trenktas... Ar labai? Ne, ką tu!.. Tik tylus balsai, žmonių nemégsta. Nei jis kur, nei pas jį kas. Pieno ar mėsgalio kartais užeina. Kai netoliene atvažiuoja autoparduotuvė, nuperkam jam „Pamiro“, druskos, kruopų, kartais cukraus. Atnešam krepšį bulvių, terbelę miltų. Kai kepam duoną, ir jam kepaliuką nunešam. Patys, jis nepraso... Visgi gyvas žmogus... Ale durnas. Kiek pasakai, tiek ir sumoka... Gyvena ten, už kalnelio.

Kol surūkėm po porą papirosų (i manu „Belomorkanal“) šeimininkas tik ranka nūmojo - šiaudai. Jo sūtinės dūmas net per kelis metrus man kvapą gniaužė, šnekusis žemaitis papasakojo ištisą istoriją.

Ten Prišmantų ūkis. Dvyliko hektarų. Geras, didelis namas, daržinė, klėtis, tvartai. Arklyks, karvė su telyčia. Paršai, vištasis. Ir dideles sodas. Geras buvo *gaspadorius* Prišmantas. Darbštus, tvarkinges, teisingas. Ir jo pati gera. Ir duktė dora, gerai ištekėjo. Klaipėdo gyvena. Tik pagrandukas, sūnus... Algis. Turbūt patys išlepino. Tinginys, nemylėjo žemės. Tėvai norėjo i mokslus išleisti. Neišėjo. Progimnazijoje susimusė, kažką pavogė, tai ir išmetė... Ieškojo darbo mieste, bet kas tokį priims. Kai atvažiuodavo pas tėvus, tik valtyje sėdėdavo, iš motinos pinigų kaulydavo.

O kai užėjo vokiečiai, stojo į *policajus*. Oho, koks viršininkas pasidarė! Visus gąsdino, daugelį sumušė, žadėjo nušauti. Ką tu su-

tokiu? Kalbėjo, kad žydis šaudė...

Prišmantai užsidare, pas kaimynus nevaikščiodavo, net i bažnyčią néjo, kad tik nereikėtų niekam i akis žiūrėti... Kai vokiečius atgal vijo, kai patrankos jau prie Šiaulių dunksėjo, atlėkė gruzoviku su kitu, matyt, tokiu pačiu, greitomis sumetė mašinon būtiniausius daiktus, drabužius, nušovė penimį, nedarinėjo, tik vidurius išvertė, išivilko mašinon, išodino raudančius tėvus ir išlékė.

Vokietijon, kurgi kitur. O jų padegtas namas, daržinė, paskui ir kiti pastatai supleškėjo. Diena pasitaikė vėjuota. Liko tik nuošliau stovėjės duonkepės namelis ir pašiūrė.

Kitą dieną parsivedėm pakrūmėje pririštą nemelžtą karvę su telyčia, arklį, sugaudėm vištas. Visi pasitarę išdalijom labiausiai reikalingiemis. Kai Prišmančiukė atsišauks, atiduosis. Neatsišaukė. Taip ir dirvonuoja laukai. Niekam svetimos žemės nereikia...

Kai atvežė dzūkus, niekas iš jų nenorėjo čia apsigyventi. Liko tik Dzūkelis. Vienam daug nereikia.

Prisiminiau tuos dar nesenus laikus, kai, dangstantis „miškų sodinimo“ vajumi, iš neramiuose Dzūkijos šiluose tūnančių sodybų, net nuošalesniu kaimeliu rovė čia nuo amžių gyvenusių žmones ir barstė juos po visą Lietuvą. Daugiausia vakarinėje dalyje, Klaipėdos krašte ar net už Nemuno.

Dzūkelį radau besiskutantį. Visai žilas senukas, siaurus pečių, ikrituomis akimis, pasistatęs ant vienintelio lango, prieš šviesą, piršto storio keturkampį veidrodį, paršo šerių teptuku trynė muiliną veidą. „Keista, - pamaniau. - Kaime skutasi tik sekmodieni, prieš eidami i bažnyčią.“ Mane pamatęs, jis sumišo. Sumišau ir aš, nes išėjau, kaip kaime iprasta, nesibeldęs. Jis stovėjo, rankoje laikydamas muilo putomis apkibusi šepetėlį, ir žiūrėjo į mane. Pasisakiau, kas esas, kokiui reikalau. Senukas sukruto. Nepaleisdamas teptuko, pastumė kėdę, pats atsisėdo ant ilgo, visą pasienį užimančio suolo, paskui padėjo šepetuką ant lango ir dusliai kelis kartus paskartojo: „Geral, gerai.“ Jaučiausis nesmagiai. Pramurmėjės, kad neskubu, paprašiau baigtis skustis.

Tai kažkaip jį nuramino. Dar pamuilius smakrą, i kelinį diržą pagalando seną, siaurutį skustuvą ir émę juo braukyti žandus. Ranka drebėjo, skustuvas porą kart grybštéléjo odą. Stropiai nugramdės barzdą, pabraukė ranka, ar kur neliko nenuuskusti, i dideli dubenį išpilyė vandens, nusiprausė.

Dabar galėjau geriau išišūrėti. Pailgas veidas, ikritę, suvytę skruostai, gilio raukšlės lūpu kampuose. Ir aukšta kakta, ties tarpuaku perkirsta gilio vagos. Veidas, pasakyčiau, gana inteligentiškas. Pridėjus žilą barzdelę kyliu, auksinius pen-

snė ir juodą aksominę kepuraitę - beveik tikras profesorius.

- Valtelė yra... - tėsė jis, lyg būtume ką tik nutilę. - Yra.

- O gal pas jus ir pernawkoti galéčiau? Kur nors ant šieno, - pasiteiravau, nes i traukinį jau turbūt nespėsiu.

- Neturiu šieno... Kam jis man. Karvės nér.

- O man gerai būtu ir ant suolo. Štai koks ilgas ir platus.

- Tai kad an uslano kieta. Tamista nepracis...

„Tikrū tikriausias dzūkas, kur nors nuo Varėnos, - pagalvojau. - Tvarka!“

- Nieko, ne ponaicis aš. Atajau ne pataluosna varcycis, - atsakiau.

Mano „ėjimas žirgu“, matyt, padarė efekta. Senuko akys blykstelėjo, veidas lyg švelnesnis pasidarė.

- Nuog kur? - trumpai paklausė.

- Perlojiškis.

- O aš nuog Lavys...

Tik dabar pastebėjau, kad jo akys mėlynos, mėlynos, ne išblukusios, kaip būna senų žmonių.

- Nuog Lavys. Susiedai...

Taip mes susipažinom. Paskui visą vakarą kalbėjomės. Tiksliau, kalbėjau beveik aš vienas, o jis klausėsi, tik retkarčiais įterpdavo klausimą.

Lauke sutemo, o žiburio vis nežiebė. Pasukui subruzdo: „Ryt reiks anksci, prieš Saulį, kelcis“, - atitempė pagalvę, austinę lovatiesę. Aš po sonais sulanksciai savo apsiaustėli, ir guolis išėjo visai neblogas. Nusitraukęs batus, iškraustęs viską iš klienių, kad šonų nespauštų, patenkintas išsitiesiau, iš anksto nėgaudamas būsimą žvejybą.

Seimininkas dar atnešė kailinukus, užklojo man ant kojų, palinkėjo labos nakties ir nuojo už krosnies, kur matėsi jo siaura, nuo metų pajuodusi medinė lova. Prieš užmigdamas dar mačiau, kaip jis iš didelės, marginis gėlėmis išdažytos déžės - kuparo - išsiémė marškinius, persvilko. „Tikrai keistuolis, - šmékstelėjo mintis. - Pirtyje juk nebuvovo.“ Paskui sugirgždėjo lova, ir ilgai girdėjosi sunkus senatviškas dūsavimas. Turbūt poteriau...

Daugelį metų, kai tik pasitaikydavo būti tose vietose, užsukdavau pas Dzūkelį. Jis manim, atrodo, džiaugdavosi, netgi laukdavo. Kartais atvažiuodavau su draugu. Dzūkelis plaukdavo kartu, bet meškerės neimdavo. Kalbėdavomės, aptarinėdavome naujinias, svarstydamės savo planus, šiaip plepedavome. Dzūkelis daugiau klausydavosi. Atidžiai, nepraleidamas né žodžio. Bet kartais jo akys pasidarydavo kažkokios tuščios, jam nustodavom egzistuoti ir mes, ir valtis, ir viskas aplinkui. Jis, matyt, mintimis nuklysdavo kažkur - tik jam vienam težinoma kryptimi.

Dzūkelis rūkė ir stikleli išmesdavo. Ypač jam patiko „Sostinės“. Nors kartais visą dieną cigaretės į dantis neimdavo ir net taurelės atsisakydavo. Tada létai krutėdavo, ilgai stoviniuodavo, prisišliejės prie sienos ar obels, ir sunkiai dūsaudavo. O vakarais skusdavosi ir persirengdavo švariais marškiniais.

Ta vasara pasitaikė sausa, karsta - vienos džiaugsmas, bet, kaip tyčia, meškerioti niekaip nepasisekdavo ištrūkti. Dirbau jau geležinkelyje, persikeliau į kitą miestą. Visgi vieną parytį išbėgau. Buvo rugpjūčio pabaiga, pats karšiu metas. Nuo stotelės keturis kilometrus nužingsniavau švilpaudamas. Štai posūkis, dar pora šimtų metrų, ir pasirodys Dzūkelio sodo kampus. Užlipau į kalvą ir nustėrau. Vietoj sodybėlės - parudusiu medžių apsupta gaisravietė...

Sustojau, nežinodamas, kur pasuki. Pas-

kui létai prisiartinau prie nuodėguliuose tebestūksančio duonkepės camino.

Patraukiau prie artimiausios sodybos. Kiemė lakstė vaikas, tvarte žviegė paršai, girdėjosi juos į šuns dienas dedančios moters balas. Paskui iš tvarto pasirodė ir vaiko, parsū bei balso savininkė. Aš paklausiau, kas atsikipto, kur dabar Dzūkelis gyvena.

Moters akys pasidarė didelės kaip slyvos.

- Kur dabar Dzūkelis?.. Tai jūs nieko nežinot?..

Ilgai tą naktį gulėjau atmerktomis akimis. Miegas vis néjo. Pradedi jau snausti, bet per daugelį kartu valtyje praleistų valandų atmintin įstrigusios sudaužyto Dzūkelio gyvenimo - ano, prie plataus Lavys, tarp mėlynų pušynų - skeveldrėlės glaudžiasi viena prie kitos, ir dėliojasi paskutinių Dzūkelio valandų mozaika.

...Saulė jau buvo prie laidos, kai Dzūkelis pajuto gerai pažįstamą karštį krūtinėje. Kojoj sunkios, akyse tavaruoja rausva migla.

Drebančiomis kojomis priėjo prie slenkščio, atsisėdo ant padų ir metų nulyginto akmens.

Idiržusi, suskeldėjusi, su mėlynomis lyg mazguotos virvės gylomis ranka gniaužė marškinius, po kuriais trūkčiojo širdis.

O vakarai degė gaisais. Skliautas tuščias, jokio debesėlio, tik į lizdą skubantis paukštis retkarčiais išsirėžia į rausvą dangų Tylu. Nejuda né lapelis. Iš už kalvos kyla kaimyno pirkios dūmas. Kažkur mykia karvė, loja šuo.

Koks nuostabai gražus pasaulis! Nesinori skirtis su juo. Nors daug išgyventa, bet kaip maža, atrodo, tegyventa...

Dzūkelis sunkiai peržengė slenkštį, susirdo skustuvą, teptuką ir ilgai virpančia ranka grandė šiurkščiais žilais šeriais apželusius skruostus. Nusiprausė. Atsisėdo prie stalo, parėmė rankomis galvą ir ilgai sėdėjo.

Už lango sutemo. Danguje išižiebė Vakarė, paskui ją pasipylė ir kitos su vardais ir bevardės žvaigždės.

Pakirdės Dzūkelis velke užšovė duris, pa-sklojo lovą. Pakėlės kuparo dangtį, išsiėmė išskalbtus ir iškočiotus marškinius. Dar giliau kyštelięs ranką, užčiuopė grabnyčią.

Liūdnai girgžtelėjo lova, priimdamas metų ir vienatvės išdžiovintą senį.

Nebaisu mirti Dzūkeliliui. Jo tėvas irgi nebijoj. Ir jis numirė tyliai, be dejonų, be artimųjų ašarų. Parėjo namo, pjoves avžas, pa-sėmė keletą šaukštų rūgprienio, atstumė dubenį ir, niekam nepasakęs né žodžio, nuojo gulti. Rytą rado jį jau sustingusį, bet veidas buvo giedras.

Ir vyresnysis Dzūkelio sūnus Vaclas, tiesus, aukštasis kaip ištekinė pušis, žuvęs kažkur prūsuose, užpuolus vokiečiams mirtį irgi turbūt sutiko ramiai, kaip pridera žmogui, gi-musiam ir užaugusiam gamtoje. Tik jaunėlis Petrelis. Jis bijojo...

Kertėje aštriaus dantukais kažką graužė pelę. Dzūkelis pasivertė ant kito šono, lova sugirgždėjo, ir ji nutilo. „Matai, pelukė, ir ta gyvenc nori“, - pagalvojo. Dzūkelis net nusišypsojo, išsvaizdavęs smailią pelytės nosiukę su trumpais tamsiais ūseliais, dvi akutes lyg juodus karoliukus ir apvalias švelnias ausytes. Bet dusliai sudunksėjusi širdis iškreipė šypseną. I galvą émė plūsti karšta srovė. Pelytės snukutis émė didėti, pavirto tam sia dėme, kurioje sukosi dvi akinamai rau-donos saulės.

Nukelta į 11 p.

Zenono
BALTRUŠIO
nuotrauka

Aldona Elena PUIŠYTĖ

Genties foliantai

Žvilgsnis atsitraukia
i atminties tylius peizazus,
kur erdvės plyti begalinės
su vakaro žvaigždynais
ir mėlynų žibucių salomis
palei vaikystės sraunią upę,
ten blykčiojo sidabrožvynės
mažos kuojos nusekusioj
Mėlynės sietuvoj rugpjūty.

Išdidūs buvo ir laisvi
šitų ramių vietovių žmonės,
gyvenę tarp senų giraicių,
nors vargas vartuose žydėjo
ir sielvartų dagiai kerojo,
jie orūs ir mylintys buvo,
sunkiuos darbuos pavargę,
karunkas vakarais giedojo
po šventais paveikslais.

Ataidi ir vėl iš tolybių
skambūs sidabro varpeliai,
primena Girdžių bažnyčią,
smilkalų ir degančių žvakių
kvapą, senovines giesmes,
giedotas tėvų ir kaimynų,
vargonų didingą gaudimą.
O, atmintie, lobi vaikystės,
kokia tu esi dėmesinga!

Ką primena tamsejantis
žvakidės sidabras iš palikimo
ir tamsmėlynio aksomo
mamos suknelia – ką primena,
o melsvų gėlių puokštėlė
ant baltosios skrybėlaitės? –
senolio geltoną kartetą
ant lingių, qžuolyno alėją,
vingiuojantį senajį kelią
pro Skirsnemunę ir Vytenus,
gonkose laukiančią senolę.

Iš kur tas keistas sapnas
ir ką nūnai jis man byloja? –
altana sename dvaro parke,

Tai senas nuotraukų albumas,
ai, daug tame veidų neatpažintų,
o atpažintų bruožai jau išblukę,
dingsta be aido gentainių likimai,
kas juos, kur ir kada prisimins,
vardus jų kas paminės ir triūsą,
kas aprašys, kokiuos foliantuos,
archyvuos gal be garso sudūlės
vardai žmonių ir šių vietovių, –
maži jų gyvenimai, kuklūs darbai.
O ką mes žinom apie jų sielas?

Pakvaišusi elgeta Mikleckė
mano atminty vėl eina per kaimą,
vartydama seną Mikaldos knygą,
grumodama ir pranašaudama
apie pasaulio pabaigą netrukus.
Lieka ji nakynei tėvų seklyčioj,
bet atsisako miegot ant kanapos,
aptrauktos raudonu aksomu, gula
varguolėlė ant kietų grindų,
skurdžią keistosios piligrimystės
tarbelė pasidėjusi po galva.

Sakau, gal metas atsisveikint,
bet atmintis vėl tyliai kužda:
„Nepamiršk paminėti Roželės
su mažu kūdikeliu ant rankų,
vienišosios meilės vaidilutės
skurdžiojoj lūšnelej prie girios.“ –
Žibėdavo vakarais ten žibele,
duodama kažkam slaptą ženkla:
„Esu viena, ilgiuos, sugržki...“
Deja, ten niekas nebesugržo.

krinolinų šlamėsys ant laiptų,
prosenių portretai iškilnūs,
herbas juodmedžio rémuos,
keisti ženklai ant fasado,
senos, slépinigos knygos,
paauskutais pakraštėliais,
bet pernakt vartyti foliantai
dulkėmis aušroj pavirto...
Ir aš, aiman, jau nežinau,
kas šičia sapnas, kas tikra.

Rudoj senovinėj fotografijoj
asketiškas jauno klieriko veidas,
dėdės, kurio nepažinojau gyvo,
bet pamilaū jį vaikiška meile.
Palaidotas mieste svetimam –
Petrapiily, niekada neaplankysiū
vienišo, apleisto liūdno jo kapo,
prapuolusio revoliucijų vėtroj,
vieno iš giminės palikuonių.

Sena mamos staklių šaudykla,
rasta sodybietės griuvėsiuos,
su tėvo išraižytais jos inicialais,
vakaro prieblandoj blausiai švyti,
skleisdama aurą lytėjusių rankų.
Kiek daug išlieka tylių ženklų,
jie liudija, primena ir guodžia:
ne viskas praeina šičia, ne viskas,
kas palytēta meile, neprapuola.

Jau tiktais sapnuose regiu:
vakaras, tėvas su sena liktarna
apeina sodą, klojimą ir tvartą,
kur snaudžia obuolmuštais žirgai,
blykčioja kieme blausti šviesa,
eina dingusios verandas linkui, –
kažkas pažadina mane, kai aidi
nutolstantys lėtai tėvo žingsniai
link Šienpjovių žvaigždyno.

Menu vėl: speiguotam sausy
beldžia angelas į pirkios duris,
jam iš paskos Trys Karaliai, –
kviečia mama visus į seklyčią.
Ak, balti balti angelo sparnai,
nuauksuotos Karalių karūnos,
bet vaikiškai patiklios akys
dosnaus ir linksmo angelo veide
regi dėdės Izidoriaus bruožus.

O dar tasai keistuolis –
Galnias vaikaitis Vincelis,
šposininkas ir pasakorius,
sekės šiurpias pasakėčias
ne iš knygų, o tik iš savo
sapnų ir lakios vaizduotės,
poetų brolis be vieno šulo,
be laurų vainiko garsingo,
tinginiu vadintas, valkatele.

Negaliu pamiršt, negaliu
ir didžiaakės mergelės Brigitos,
liūdnosis prūsų palikuonės,
atklydusios pokary į mūsų kaimą
iš sunaikinto Karaliaučiaus,
nuo samanotos Tvaikstės pilelės,
apie Herkų Mantą ji išgirdus,
kartojo virkaudama ir kartojo:
„O, mein tapfer Stammvater...“

Kantrūs yra senieji daiktai,
jie tebesaugo šilumą delnų
ir aurą mylinčių žvilgsnių,
o mes praeiname pro šalį,
jų tartum net nepastebėjė,
lyg tū elgetaujančių senučių,
kurių veidai kaip dulkiniai,
dūlėjimui nusvesti į pašalę,
seni gyvenimo manuskriptai.

O juodalksniai senoliai,
parimę Antvardės krante,
ką jie šlama, ką atsimena? –
juodvarnių pulkas pakyla
ir skrenda tolyn link girių,
blyksteli bangoj krauso puta,
krenta rasa nuo žolynų.
Kyla vėtra. Suka varnas
ratus virš téviškės plynų,
krūpsi Paantvardžių giraitė,
rauda: negriš, negriš jau...

Svetimą atėjūnų balsą
atstumė upė, giraitė ir žemė,
lėkė per laukus nukirstoje
dejuodama senolė obelis,
klykė, svetimųjų paliesta,
senolio išdrožta rankluostinė.
Skrido pasaulyje ir mūsų
numaldomo sielvarto aidas,
bet pasaulis nieko negirdėjo,
žaidė savo kvailus žaidimus,
šoko švenčių karnavalus.
Pilnos grėsmingų laiko žaislų
ir šiandien pasaulio rankos.

Užpustė amžiaus smiltys
mano vaikystės ramų kaimą,
slenkstį ir židinį užpustė,
uzpūtė žiburius Šiaurės vėtra,
o kieno tie balsai tarp girių
kas vakarą taip graudžiai aidi,
ko jie dar ieško, ką šaukia? –
istorija mano senosios genties
irašyta atminties foliantuos.

O, kaip viskas jau tolsta! –
lyg už liepsnojančios sienos
išėjusiųjų gentainių siluetai,
krenta ten plėnys ir pelenai,
vėtrös atšiaurios juos pusto,
dilges ir piktdagiai suvešėjo
ant liūdnų sodybos griuvėsių,
paskutinė esu iš tos genties,
apverkusi jos graudžią lemī.

Nesuturėt lyg blėstančios
vasarvidžio šviesos vakarinės,
kam prapulti buvo lemta
negailetingo laiko sūkuriuojas.
Atsisveikink ir neatsigręžk,
nes druskos stulpai pavirstum,
laikas yra apverkti ir laikas
viską paleisti iš rankų, palikti
našta, kad lengvai keliautum.

Atmintis ir užmarštis –
dvi seserys, priešgynos dyvynės,
nuolat jos keičia viena kitą
kaip sveikas ir su visam sudie:
atmintis aitrina seną žaizdą,
užmarštis maloningai užgydo.
Kažkas tyliai santėmy kuzda:
„Pakel žvilgsnį į žvaigždynus,
ten tavo šaknys, ten sugržsi.“

1987-2003

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

Apie išsipildžiusį meškiną ir žaidimą *Pasidaryk pats*

Lina NAVICKAITĖ

Pasaulis žiemą, regis, pritaikytas vaikystei: paklotas minkštai, puriai, kad tik slystelėjės ir pargriuvės neuzsigautum. Naiviu baltumu užglaistyta visa, kas aštrū, purvina, pilka ar juoda. Jis iliuziškesnis, kartais né neatpažinsi. Igaunantis pasakos bruozų, magijos elementų – tiesiog vaizduotės ir realybės samplaika.

Tai, žinoma, pirmiausia pasakytina apie Kalėdų laiką, ypač likus už kelių dešimtmecčių ribos – juk tada vaiko akimis žiūrėta į dar neustebuklą tikrovę.

Ko gero, sovietmečiu Kalėdos buvo autentiškesnės nei nūdien, kai šventinis laikotarpis greičiau primena maskaradišką šou, cirką ar grandiozinę prekybos mugę, kurioje nelieka vienos priglusto né mikroskopinei Bettiejaus žvaigždės dulkelei. Nors, suprantama, ir nekelia nostalgijos, to meto atmosfera gerokai artimesnė biblinei epochai: okupacinė, priešiska, ignoruojanti – *neva nieko nevyksta*, o išties – ir dar kaip vyksta. Tik be jokio kurtinamo skalambijimo. Tik ne urmu – daugeliui dieviškiji konspiracija taip ir lieka neperprantama.

Gruodžio 24-oji – iš pažiūros pats iprasčiausias vakaras. Bet tas kiekviename bute už pridengtų langų, uždarų durų išibėgantis mišlingas vyksmas! Tarsi visi namai būtu perkeisti į miniatiūrines Bettiejaus grotas. Šiuolaikiškas – vien plonyciai simbolii, apeigų saitais vos vos susisiekiančias su Anos Erdvės ir Ano Laiko misterija, tik iš tolo ją atkartojančias. Ilgiausią metų nakštį, kai gamta vėl skendi pirminėje virsme būsenoje, jos iškristalizuojua daugybę nūdienių mažų stebukliukų. Išižiebia eglė, ke-

pami kūčiukai, dengiami stalai. Be abejos, tai ne viskas. Pavyzdžiu, nei iš šio, nei iš to dar garaže gali atsirodi didelis pliušinis meškinas. Baltas. Celofaniniame maiše ant prieinio moskvicišaus *kapoto*.

Nepamenu, kaip atsidūriau ten – aišku, atsitiktinai. Ir spoksojau išpučius akis. Iš tą meški – didelj, pliušinj. Baltą. *Tokį, koks norėjau?*

„Nu čia dabar...“

Jokio džiaugsmo, tik nuostaba, suglumimas, net susirūpinimas. Iš kur jis ant to *kapoto*? Kam?.. Kas čia darosi?.. Nedrasiai mezgai trūkinėjančias sąsajas tarp *didžiojo* savo noro ir to, kas realizavėsis pūpsojo prieš pat nosj maiše garažo prieblandoje. Vaikiška mano galvelė virte virę, bet paaiškinti TOKIU DALYKU nieku gyvu neįstengė.

Gal kitą žiemą pasikartojo panasi istorija – su *vaikščiojančia* lélé. Tada mama Kalėdų Senio ragino dairytis pro langą. Kad geriau matytu, užkabino retas, žvejo tinklą primenančias užuolaidas. Tarsi specialiai ypatingam svečiu gaudyti – nelyginant auksinei žuvelei. Pagalvojus, nedidelis ir skirtumas, kurį susižvejos – juk abu kuruoja noru iš(si)pildymo reikalus...

Tas pats sutrikimo, nerimo ir džiaugsmo verpetėlis šėlo viduje, kai sutemus už girdžtelėjusių vartų radau ir namo parsitempiu didžiuoju dėžę su lélé.

Atsidūrusi šių kalėdinų stebuklų akiavazdoje bene pirmą kartą – neigudusi, pasitelkusi visai menkutį patyrimą – stengiausi suvokti, kaip tada atrodė, mišlingai man palankią būties tvarką. Perprasti kažin kokias taisykles.

Ar taip ir turi būti?

Jei jau ko užsinori, tai ir bus, gausi?

Išsvyniosi pasauli kaip dovanėlė?

Kone iš besalygiško patiklumo skleidėsi saugumo jausmas, kuteno lengvas tolimų galimybių, dar nenumanomų progų ir nuostabų svaiguliukas.

Kasdienėje įprastinybėje pasakiškasis dėmuo atrodė taip aiškiai

Romualdo RAKAUSKO nuotrauka

nors pušaitė paošia prie tavo kapo?..

O Petrelis...

Tądien tuo popiet į kiemą urgždamas įvažiavo sunkvežimis. Kiek prisimena Dzūkelis, pirmasis. Iš kabinos išlipo, matyt, vyriausias, keli kareiviai išsoko iš kėbulo. Visi ginčluiti.

Vyresnysis įėjo pirkion.

– Labas, – pasisveikino lietuviškai. – Ar čia ... sodyba?

– Cia, – atsakė Marė.

– Tai šitas, – rodydamas į sėdinčią ant suolo susigūžusį Petrelį, – Petras ..., sūnus ... ?

– Tep, jis, – atsiliepė Dzūkelis.

– Ko į karinį komisariatą nepristatai? Du šaukimus išsiuntėm. Atnešę?

– Atnešę...

– Neatėjai pats, tai nuvešim. Renkis, pasiimk pasą, jei turi, ar metrikus.

Petrelis atsistojo, pastovėjo akiu minką ir metėsi pro duris. Marė – paskui jį.

Už minutės kieme nuaidėjo šūviai. Vyresnysis šoko pro duris:

– Prekratit ogon!

Petrelio marškiniai šmékščiojo jau prie pat pušų. Jo niekas nesivijo. Dar keli šuoliai, dar kelios se-

kundės... Kažkuri iš paskutinių kulkų jį pasiekė, atėmė tuos kelis žingsnelius...

Marė sukliko nesavu balsu, šoko prie artimiausio, mažiuko, siauraakio, ir kietais nagais išikibo jam į akis. Turbūt būtų išdraskiusi, bet

kitas, toks pat, trenkė jai ginklo buože per galvą. Marė susverdėjo, pargriuvo, o anas, braukdamas nuo veido kraują, nuleido žemyn automato vamzdį ir paspaudė gaiduką...

Grabnyčia dega. Tyliai šnypšda ma, spragsėdama. Jos jau liko tik pusė, tik trečdalis... Sienos kampe būriuojasi šešeliai. Slenka vis arčiau, arčiau, jų rankos tjsta, ilgeja, jose – šautuvali. Tai – jie, jie, atvežti iš neužmatomų tolių, atėmę Petrelio, Marės gyvybes, suėdėjo gyvenimą.

Neklusnūs pirštai apgniaužė žvakigali, palenkė jį prie atšokusių nuo lentų popieriu.

Grabnyčios liepsnelė priblėso, susitraukė, susigūžė ir šoktelėjo, lyg ugninė srovelė nuringuriaavo sieną. Jų jau kelios, jų jau daug, jau ištisa jūra. Juodi šešeliai sukruto, pradėjo blaškytis, émė blyksti, nykti...

– Kad jūsų dūšios tep spragėtų

laimi auksinį šešių nulių turinį su talpinusį „Teleloto“ puodą, o va toks matematikos genijumi vadina mas Grigorijus Peralmanas, irodės Poincare hipotezę, vieno tenori – kad tik atstotų nuo jo visi, brukantieji premijini milijoną. Tad jei mūsų lūkesčiai ir pageidavimai nuseda kur nors dangiškose kontorse, ten būtinai turėtų veikti kokia tobulai sustyguota noru atrankos sistema. O turint galvoje, jog dažnai prisinorima nei šio, nei to, turbūt nereikėt stebėtis, jei kai kurie mūsų fantazijų audžiamai projektai

aukščiausiąjų instancijų neįtikina. Tarp kitko, girdėjau smagų posakį, visai aktualų tiems, kurie jau netekę vilčių iš aukštybių sulaukti teigiamo atsako: „Gyvenimas yra žaidimas *Pasidaryk pats*.“ Kitaip tariant, jei turi norą, tai ir nusilipdyk, susidėliok materialų jo pavidala. Kapstykis savo „smėlio dėžėje“ kiek tinkamas, modeliuok, ką širdis geidžia, o jeigu nepatinka viena žaidimų aikstelė – kraustykis į kitą, jokių ribojimų šiaisiai laikais. Taigi – pasidaryk pats, pasitelkės fizines, sąmonės ir pasamonės galias. Nuostabiausia – kaip tik tada, šio proceso įkarštyje, regis, ima dalyvauti ar reikštis dar *kažkas*. Gal tai ir yra tas vaikystėje paširdžius kutenės nujauciamas, slaptinges norų realizavimo(si) dėsnis? Vienoję ar kitoje situacijoje atskardenės šiltas atliepas į tavo lūkesčius? Gerai lemianti jėga? Beje, ypač suaktivėjanti šiuo – kalėdiniu, naujamėciu – laiku. Dabar ja, kad ir patylukais, kad ir drovėdamiesi, tikime – pripažinkime, ne ką mažiau nei vaikystėje...

Kiekvieną žiemą, kai tik gražiai pasninga ir dvelkteli seniai praėjusioms Kalėdomis, prisimeinu pliušinį meškiną. Sniegas – ne tik savotiška šviesos, bet ir pasakiškos tikrovės kompensacija. Ir dabar mielai iš visų jėgų sugniaužčiai glėby baltą meški juoda plastmasine nosimi, simpatiskai riūkianti, vos spusteli pilvuką... Tokią akimirką, rodos, įmanoma suvokti netgi *to dėsnio* veikimo principus – nelyg Perelmanui garsiąją hipotezę...

pekloj per amžius... – sušnibždėjo. Ir jo veidu slystelėjo šypsena. Skausminga, bet džiugi ir išdidi: – Negalėjau atmokėti gyvendamas, tai nor mirdamas...

Dzūkelis giliai atsiduso ir užsimerkė:

– ... Dar testa Tavo valia...

Paryčiu subėgę kaimynai net nebändė gesinti liepsnojančio namuko. Ugnies liežuviai staugdamai kilo į švintantį dangų. Susirinkę pastovėjo, kol traškėdamos suvirtio gegnės, išmesdamos milijonus kibirkščių, tada vyrai tylėdami nusitraukė nuo susivėlusiu galvų kepures, atsiduso ir, susēdę ant akmenų, užsirūkė. Rūkė ilgai, neskubėdami. Kai iš trobos teiliu žioruojančiu žarijų krūva, pasiėmė sausus kibirus ir lėtai, neatsigreždami nulingavo namo. Kitą dieną tarp apsiluisių obelų pastačė kryželį.

Dzūkelio palaikus palaidojo. Vištas sugaudė ir išsidalijo.

Aš toje stotelėje niekada neišlipu.

Dzūkelis

Atkelta iš 9 p.

Karštis išsiliejo galvoje, užgoždamas visas mintis. Pravira burna godžiai gaudė orą. Palengva jis nuslūgo, lyg ištekėjo pro ausis. Akys vėl matė šviesų langą, kuriame juodavo skardinėse augančios balzaminos.

Nebijo mirties Dzūkelis. Ko jam bijoti? Nieko gyvenime nenuskriaudė, niekam tyčia sirdies neuždavė. Tik kam, dėl ko gyveno, ką po savęs palieka?

Vėl smilkiniuose pradėjo kalti plaktukai. Šalanciai pirštais Dzūkelis užčiuopė degtukus. Plykstelejusi liepsnelė apakino. Palenkės degančią žvakę, palašino ant suolelio vaško ir prilipdė ją.

Maža buvo šviesų valandelių gyvenime, tad nors mirti reikia su šviesa.

Galvą vėl surakino įkaitęs lankas. Tik spindi, blykčioja kibirkšty...

Tai tekančios saulės spindu-

Plunksnų kalno vargonai

Erika DRUNGYTĖ

Rašau paskutinę šiuometę knygą apžvalgą ir stebiu nuostabia gamtos televiziją pro savo langą. Baltuma, sūkuriuoja snaigės, paukščiai lesa medžiuose likusius obuolius, zylės smaginasi skusdamos lašinių likučius, svirbelių karoliai ant elektros laidų ir džiugianti tyla. Jokio įgarsinimo. Jokios maišaties. Jokių problemų be sprendimų. Kas pakito šitame baltoje pasaulyje, šitame amžiname pasaulyje, vėl atėjus nežinia kurių žiemai? Niekas nepakito. Medžiai, paukščiai, sniegas ir kažkas, visa tai stebintis. Kažkas, laukiantis Kalėdų – saulės, devyniaragio, ciklo pradžios. Ir kažkas, mėginantis šią pasaulį sudėti į žodžius, kuri devyniom spynom užrakina pa-slaptį, pradžią pradžią, gelmių gelmę. Greta pilnatvinės gamtos gražiausia, ką žmogus sukūrė, yra poezija. Ko gali trūkti prieš Kalėdas? Nieko. Gal tik vieno kito posmo, išsiliejantį į ramumos dūzgimą.

Kai Dievas pasišaipo iš mūsų planų ir kikena mums purkštajant dėl sugriuvusio vieno ar kito išsitikinimo, elgiamės skirtingai. Mano veidą tokiomis akimirkomis iškreipia šypsena, reiškianti sumišias emocijas – pripažinimą, susitaikymą, pašaipą sau, aplodimentus Jam. Man labai patinka Jo revoliucingumas. Stereotipų su malimas į miltus. Jo gebėjimas ironiškai nušvesti mūsų asilišką užsispyrimą. Turiu prispažinti, kad greta nuosavo asiliškumo kartais pasiduodu ir kolektiviniams. Pavyzdžiu, kai kolegos net neskaityt knygos imasi ją vertinti tik pagal autoriaus pavardę, pasiuntu, bet pati retsykiai imu ir numoju ranka dar nė pirmo puslapio neatverus. Ir koks nustebimas, koks savęs dejimas į šuns dienas, kai suprantį klydusi... Steponas Algirdas Dačkevičius „Balanų vargonai“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2010.

Iki šiol nebuvau išsidėmėjusi autoriaus pavardės, todėl knygą ėmiau su skepsiu. O dar tos balanų... Bala-nalu, pamaniau. Bet atsivertusi tik

pūčiau akis, kraipiau galvą ir perskaiciau visą rinkinį neatsitraukus. Geros tos knygos, kurias gali perskaityti vienu ar bent jau antru skyku. S. A. Dačkevičiaus tekstai yra tokie savotiški senovės kinų trumpujų eilėraščių lietuviški atitinkmenys, bet būtent – saviški. Juos tesudaro keli žodžiai, tačiau talpiai, ramiai, įtikinamai aprėpiama žmogaus kosmosą:

Ganykloje iš gyvulėlių
išmokau atvirumo –
nedelbtį žvilgsnio žemén.

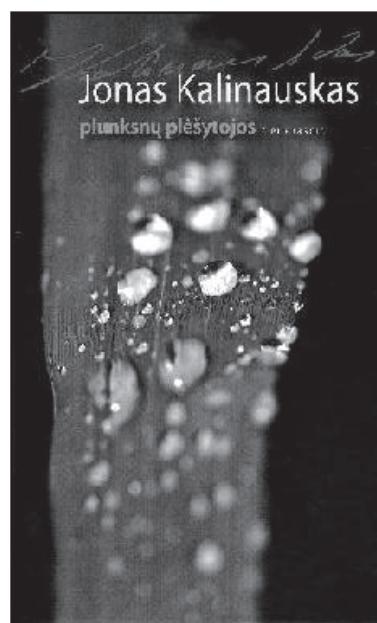
Juose ilgam išliks mūsų kalbos ir senojo kaimo įspaudai, kuriuos kasdien negrįžtamai prarandame. Net baugu – galvoju, kad jau yra vaikų, kuriems beveik viską reikėtų paaiškinti. Ne tik vaikų – jau jūtėvams menkai įkandami padargų, situacijų, darbų pavadinimai ar apibūdinimai. Ar tai nėra paskutinė knyga, kurią dar vienas kitas perskaitys be paaškinimų?

Prie molio dubenio,
kur dreba
kaladėlėmis surūgės pienas,
prie duonos papencio,
išgulėto ajerų,
vasarvidis surado
malda.

Sunku aptarti tokias knygas. Jautiesi daugžodžiaujantis, nieko svarbesnio, kas jose yra, negali pasakyti. Iš tiesų gana kvailas reikalias pristatyti eilėraščių knygą. Tegali ši bei tą išlementi apie jos sukurta įspūdį. „Balanų vargonuose“ – apie 70 eilėraščių, bet visi trumpi, kelių eilučių, mažakalbiai. Gal žemaitiškas charakteris taip atsiveria. Iš mažai žodžių sukurti gellingą ištartį – stipru. Daugelis mėgina. Bet lieka tik žodžių grupės, labiau fonetika nei semantika. S. A. Dačkevičius puikiai jaučia, ką ir kada reikia pasakyti, kad jau atsirastą eilėraštį:

Žąsys braido
po atola,
ištiesusios kaklus
pašnekina praeivij.
Gerai – toli Kalėdos,
kai žaluma kentės
sustirus stirtoj,
o snaigės plauks
pro langą,
ir gilią naktį
sugagens pusnynai.

Tiesiu ranką kitos knygos. Formatas tas pats, autorius – vyras. Bet eigastis jau kitokia. Jonas Kalinauskas „Plunksnų plėšytojas“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2010. Aštrus, skaudus, surrealistinis, pasakojantis, intymus, ironiškas, drastiškas, kontekstinius, nirtulinius, aktyvus... Toks yra J. Kalinausko eilėraštis, anaipolt nenuteikiantis ramybę. Kažin kas vis dar sproginėja autoriaus sieloje, kažkas dar vis nepasakyta iki galio. Vyriškai šiurkšti ir smoganti leksika

slepią skaudulius, kuriuos geriau išversti, nei išverkti, nuryti ar paleisti pavėjui.

taigi
mes nepasidarome geresni
per naktį per dieną
per šimtą metų orgazmo

mes visad dulkinsimės

lietuje
tai ir darom
bejėgiškai bandydami sulaikyti
sapną
arba bent jǐ paversti
kompasu rodančiu atviršciai
rytus ir vakarus

tai ir nepyk
nerék
nemokyk –
jokios naudos
bet tu to ir nedarai
mes esame užkeikti
neturéti laiko

Skaitydama ši kūrinį („Einant pro geležines Šventosios skulptūras“, prisiminiau labai panašų Algio Skačausko eilėraštį, bet ne pajėsiu jo tiksliai pacituoti. Tačiau aiškiai susidėlioja panašių intencijų erdvė, kurioje ekspresionizmas užima lyderio poziciją. Šalia viso to gaivalo, tirštų potėpių, ryškių spalvų, įtampos ir keistai įaudrinto santykio su mirtimi vis viena atsitinga tyla ir susitaikymas:

– – esam amžinojoj naktyje

anapus švytėjimo
einam į priešingas puses
o mūsų regėjimas eina per širdį
per mūsų varganą kūną

nakties ir dienos pakraščiu
ašmenys žiba žemyn

paliki mus
dar vienai valandai
žodyno puslapiuos – – –

Dvylikta J. Kalinausko eilėraščių knyga tiek panaši į ankstesnes, kiek nepanaši. Pasitrukia i nuošalę kaimas, labiau išryškėja mi-

tas, pasakotojo pozicija, drąsus dialogas su gyvenimu. Keistai atvirkščiai – ramūs rinkiniai „Atminties namai“, „Ir nėra svarbu“, jei klaustų, galvočiau, kad išleisti vėliau už „Plunksnų plėšytojas“. Bet būna, kad viskas skaudyn...

Na ir trečias vyras, kurį labinu, su manimi praleido daugiausia laiko. Nuo 1974 iki 2010 m. Tieki sudėjo į savajį eilėraščių rinkinį. Manyčiau, kad per daug. Kad per tolimes yra ir laiko, ir vietų (Nida – Marandas – Vilnius) atstumai, kuriuos man, skaitytojai, reikia priimti savin, atskirti, pajusti, išibuti. Leonardas Gutauskas „Urbo kalnas“: eilėraščiai. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2010.

Ši kartą norėčiau pradėti nuo estetikos. Neįprasto formato, labai gražiai apipavidalinta knyga be galio maloni akiai. Manyčiau, pozijos rinkiniai šitaip ir turėtų atrodyti. Ir jokiu būdu ne taip, kaip atsitiko Kornelijaus Platelio ir Rimvydo Stankevičiaus knygoms – formatas tas pats, spalvos tos pačios, centrinė kompozicija tokia pati. Knigos privalo turėti savo veidą. L. Gutausko „Urbo kalnas“ – puikus pavyzdys. Kitas reikalas – turinys. Kai eilėraščių labai daug, aiškiai matyti juos skiriantys tarpekliai, nelygumai, atstumai. L. Gutausko tapyba viena ranka atsirėmusi į lietuvių liaudies meną, primityvizmą, bažnytinės tapybos tradiciją. Šios įtakos, be abejonių, ataidi ir poezijoje. Tačiau vienur tai – puikus balansas, kai motyvas ar melodija dar yra ribiniam būvyje ir tada išryškėja gebėjimas naudotis pirmine medžiaga, o kitaip atvejais žaidybiskumas, proporcijos, atstumas prarandamas, pasiduodama tėkmėi ir, deja, ne eilėraščio naujai. Kaip sakoma, valso ritmu:

Ir vėl žiema, ir vėl Vivaldis –
Varpelis skamba per pusnis –
Tas raudonplaukis kunigas suvaldės
Senųjų smuikų žyrančias ugnis.

Varpelis skamba pirštuos vėjo
Su priartėjančio pavasario žinia
Sniegų kalnais miškais nuskrieja
Tokia vienuoliškai itališka žiema.

Ir šerkšnas puošia kalnus kriptos
O kunigo vienutėj – tiek garsų
Kurių skaistumo Dievas neišgirdo
Nes jis kažkur aukštai virš debesų...

Dera pastebėti, kad L. Gutaus-

Leonardas Gutauskas
URBO
KALNAS
eilėraščiai

ko gebėjimas matyti kitą yra unikalus. Kadais, brandžioje vaikystėje, man nebuvo gražesnių knygų už jo „Kur nakvoja vėjai“ ir „Sidabro žuvys žaidžia“. Keistas kalbėjimas apie žuvis ir paukščius, o dar stebuklinės iliustracijos – tai mane veikė kaip vynas. Ir šiame rinkinyje autorius gražiausiai atskleidžia kalbėdamas apie kitus – dedikuoti eilėraščiai jautriai susitelkia ties vardu, asmenybe, kuriai yra skiriami. Išskirtini eilėraščiai Nijolei Miliauskaitė, Ignui Šeiniui, Juozui A., Jonui Juškaičiui, Onei Balionytė, Pranui R., R. Samuoliui, Daliai G. Vienas tokiai, ypatingų, būtų „Gotlandas“:

Kai prakirtęs Gotlando ledą
Runų raštą ilgai tyrinėjau
Pamačiau veisiejiskį Gedą
Jis per jūrą į Lietuvą éjo.

Éjo vienas kaip buvo ipratęs
Ir murmėjo slaptažodį gotų
O danguj sukos skydo kvadratas
Ir erelis tupėjo už grotų.

Ką galėjau ištart pasakyti
Ko galėjau paklaust kai nutolo
I ūkus žilo trolio akytė
Tad stovējau sustinges ant molo.

Dar ir šiandien nedrįsciau
patvirtint
Kad poetų mačiau – ne šešėli
Nes pasaulis kaip laivas apvirto
Ir prasmego į Baltijos smėli.

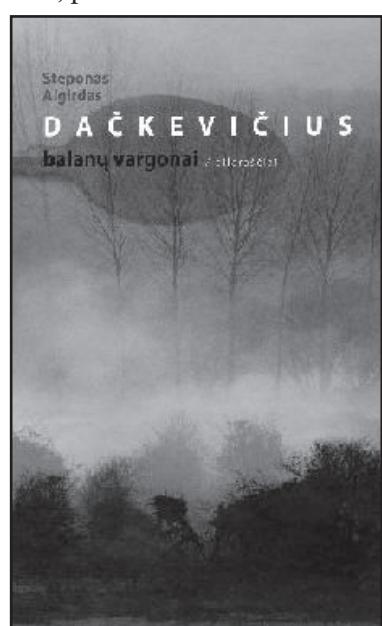
Ką gi, pamatyti kitą – pats gražiausias jūdesys. Ir to grožio „Urbo kalne“ tikrai pakanka. Prieš Kalėdų gal net kitaip sušvintančio, mus visus sutelkiančio. Ramių, šviesių, taikių, gelminių šv. Kalėdų jums visiems – skaitantiems, rasiantiems, tylintiems, ieškantiems, atradusiems, liūdintiems, nurimusiems, einantiems...

Tiesa – ne kokia nors idėja, informacija ar žinia, kurią įmanoma perduoti ženkli sistemo.

Tiesa yra būsena.
Būti teisiam šiaisiai laikais neįmanoma.
Paradoksalu, bet paprasčiau, regis, būti pačia tiesa.

Paklaustas, ar reikalingi poetai ir poezija, vienas klestincios firmos direktorius nedrįso prisipažinti, kad iš esmės jam į visa tai nusispaut, tad ēmė samprotauti maždaug taip: kodėl nereikalingi – net labai reikalingi! Gerai, kai dar atsiranda žmonių, gebančių gražiai sudėlioti žodžius, pavyzdžiu, pageidavimų koncertams...

Sventa teisybė – nieko nėra baisesnio už neišmanelių panegirkas.
cave canem

Ir išėjo Mergelė savojo Kelio ieškoti...

Marija MACIAUSKIENĖ

I. Pirmas posmas. Netikėtoji. Nežinomoji.

Tai buvo senokai, gal prieš penkiolika ar šešiolika metų, kai mūsų gyvojo žodžio almanacho „Ažuolynas“ trupė (almanachas - Kauno apskrities viešosios bibliotekos „nuosavybė“) ištėsi rašytojos Petronėlės Orientaitės kelais, pasiekdama Vilkaviškį ir Keturnaujieną, Kudirkos Naumiestį ir Šakius. Pasitaikyk tu man, kad tuo laiku tame pačiam rūme buvo atidaryta tautodailininkės Gražinos Luckutės paroda. Tokia įtaigi, kad nerte paniorome į mūsų gamtos įspūdžių ir nuotaikų elegišką pasaulį.

Po ketverių metų, 1999 m. balandžio 13-ają, Gražinos namuose prisėdome pasišnekėtį:

Kai prisimenu jūsų darbus, matytus Šakių viešosios bibliotekos salėje, peršasi mintis, o iš tikrujų taip ir yra, kad jūsų pastelės - elegiškos, kupinos neišsakyto ilgesio. Moteriškai santūrios. Noveliskai gelmingos ir paslaptingos kaip ir mūsų liaudies dainos... Iš kur tai ateina, gal iš jūsų biografijos? O gal kūryba kontrastuoja su gyvenimo realybe; tiksliau, šiuo savo siekimu ginatės ir parodos lankytoujus ginate nuo žiaurumo ir blogio grėsmės?

- Mes savyje sukaupę ir gerų, ir blogų patyrimų, bet norime atrodyti geresni. Gal ir manome, kad tokie esame, o gal dangstome savo trūkumus, tačiau mene negali pasišlepti.

Aš nepiešiu iš natūros. Dirbu tik tada, kai viduje esu rami, sklidina gerumo - nenoriu, kad mano darbai žiūrovams sukeltų blogų minčių ar nuotaikų. Nedristu piešti, jei mane apėmusi depresija, užgriuvę būtinai nesklandumai; jaučiu atsakomybę žmonėms, kurie matys darbus.

Pradėdama dirbtį galvoje jau turiai spalvų viziją, o piešinys atsiškleidžia, gimsta nejučia balansuojantis tarp realybės ir svajonės, fantazijos; aš tik dėlioju spalvas...

Kodel tiek daug peizažų?! Augau prie Kauno geležinkelio stoties, Stakų gatvelėje, ten dieną naktį stūgauavo traukiniai, o žiemą, vos pasnigus, kol sniegas nepasidengė storu suodžiu ir dulkių sluoksniu, skubėdavome statyti senį besmegėnį.

Vasaras praleisdavau pas senelius Kėdainių rajone prie Šetos (ten į 1939 m. atsikelė į Suvalkijos). Tekdavo ir kolūkio bandą ganyti, bet svarbiausia, kad ten susitikdavau su bendraamžė drauge.

Pamenu, su senele miegojome daržinėje ant sieno. Sykį anksti anksčiai mane žadina: „Nor pažiūrėti, kaip Saulė teka?“ O klojimo stogas skyčias - matyt, kaip iki debesų keliai raudona Saulė.

Miškas man kaip bažnyčia, jei šalia ežeras, jei žuvys plumpsi... Darbar iš pasamonės ir ateina tie regėti peizažai.

Kada pradėjau piešti? Paauglytėje penkerius metus pašiau tik velnius. Būdavo, kalbu telefonu, o ranča jau vedžioja velniuką.

- Ar su parodomis keliaudama po visą Lietuvą norite tik praskaidrinti periferijos žmonių širdis, o gal padubinti juose gėrio troškimą ar kūrejo ir šviesos nešejo misiją, tai yra pažadinti juos?

- Ko gero, viskas kartu. Provincijoje sutinki daugiau dvasingų žmonių, nes jiems sunkiau išvažiuoti, pri-

Gražina Luckutė (apie 1961m.). Vito Luckaus nuotrauka, pelnius Vokietijoje parodoje pirmąjį prizą.

siprašyti, kad kas atvyktų. Man kartais atrodo, kad Kaunas dvasine prasme dabar virsta periferija. O man sekasi, nes atrandu gerą, nuostabiu žmonių. Gal mano tikslas ir yra su parodomis aplankyt Lietuvą; pačiai pažinti ir ją supažindinti su savo darbais. Esu surengusi 76 parodas, darbar ruošiu 77-ąją. Ji bus Kėdainiuose. Kartais sako, kad aš primityvi, nai... Nesvarbu, nes net širdyje šviesėja, kai matau parodą lankytouj akis, o per jas - jų jausmus, įspūdžius.

Kuo mažesnis miestelis, tuo akiavaizdžiau, kad ten jokių kultūrinių renginių nevyksta. Nors gili žiema, o, žilė, ateina tiek žmonių, kad kartais stebiesi. Kartais nėra nė kur paveikslų kabinti, tai išdėlioju bibliotekos lentynose.

Pamenu tokį atvejį. Buvo labai šalta žiema. Paveikslus eksponavau Linkuvoje. Turėjau atvykti į susitikimą. Naktį šiaip taip pasiekiau žmones, pas kuriuos apsistojau. O ryte mašina - nė iš vietas, neužvedu. Galvoju, gal bus kokie trys žmonės atėjė, paskambinsiu, atsiprašysiu, paaiškinsiu... Paskambinai, pasirodo - pilna salė. Tada šeimininkas ir kiti vyrai iškėlė mašiną, sutvarkė, užvedė, ir aš nuvažiavau. Žmonės laukė gal kokias dvi valandas, kai pasirodžiai, ēmė ploti, džiaugsmingai šaukdami: „Atvažiavo! Atvažiavo!“ Vadinas, tolimiausiuose kampeiliuose laukiamas kiekvienas kultūros spindulys: paroda, spektaklis, koncertas, poezijos vakaras...

Dar, pamenu, Seirijuose buvo šv. Antano atlaidai, o po šv. Mišių - susitikimas mano parodoje, visai netoli bažnyčios. Prie manės priėjo žila močiutė ir tarė: „Vaikeli, kaip gražu, kaip gražu man. Kai nuvažiuoj į Vilnių, einu į tą gatvę, kur tie paveikslai

yra.“ Aš paklausiau, kurie mano darbai jai patinka. Ir kaip nustebau, kai išrinko pačius geriausius. O, sakytum, atėjusi nuo karvės, nuo kaimo kasdienybės. Nesvarbu žiūrovo išsilavinimas, darbas, tautybė, tai jau įgimti dalykai. Tokie žmonės jaučia siela.

- Ar tikite lemtimi?

- Lemtų aš kitaip suprantu. Dievas - svarbiau negu lemtis. Jis yra nuožės į priekį. Jam nėra laiko ribų. Tik mums yra fizinis laikas... Per siaura tikėti lemtimi. Aš priimtu platenę savoką.

- O kad proseneliai, dėl vienos ar kitokių aplinkybių nepanaudoję savo talentą, juos mums perduoja?

- Tokiu kartu pereinamumu netikiu. Juos duoda Dievas. Mano se neliai... Štai iš tėtės pusės buvo ne paprastai nagingi, talentingi. Sene lis - medžio meistras. Močiutė - geria audėja. Saugau jos maldaknygę (Gražina iš stalčiaus ištraukia storaką, senais aptaisais 1907 m. Zavadskio išleistą maldų knygą „Aušros žvaigždė“ - M. M.). Šiaip viskas mano gyvenime įvykdavo lyg netyčia, ir tie netyčia kėlė reikalavimus.

Štai ketvirtuoje klasėje po pirmo trimestro (mokiausiu Kauno 5-oje vidurinėje) mokytoja iš piešimo išvėdė trejetą ir pareiškė, kad tiek rašanti avansi, nes „jei taip blogai pieši, liksi antrus metus.“ Išsigandau. Man tada atrodė, kad piešimas, muzika, fizinis lavinimas nesvarbūs, neįdomūs ir nereikalingi dalykai.

Mano draugė, bendrasuolė Rūta Čepinskaitė susiruošė stoti į J. Naujaliu meno mokyklą, bet viena nedrėso. O sėdėjome viename suole, laibai gaila skirtis, tad dėl draugystės ir aš kartu stojau apie tai nieko nesaikiusi tėvams. Mat bijojau - jei ne-

įstosiu, ims iš manęs juoktis... Nuėjome su Rūta į mokyklos raštinę. Reikia dokumentų, vieno - su tévo parašu, ir nuotraukos. Įsižiūrėjau, kaip tévas pasirašo mano pažymiu knygelėje, ir nukopijavau parašą (kopijuoti jau mokėjau!). Stojamieji egzaminai: tapyba, piešimas, kompozicija. Pirma diena. Pastato natiummortą; žiūriu kaip į knygą ir neva kopijuoju. Nupiešiu, nuspalvinu dažais - lyg ir nieko. Antrą dieną - vėl natiummortas. Kitoks, bet dabar be dažų. Vėl žiūriu tarsi į knygą ir kopijuoju. Pasirodo, du egzaminus išlaikiau! Trečasis - kompozicija. Laisva tema, reikia imtis kūrybos. Stop! Nesugebu. Moku tik kopijuoti. Tada prisipažstu tétei, kad padirbau jo parašą, kad jau išlaikiau du stojamuosius egzaminus ir kad labai noriu išlaikyti trečiąjį, bet nežinau, ką nupiešti per kompozicijos egzaminą. Tėtė ēmė juoktis. Jis žinojo, jog nemokū piešti, ir netikėdamas, kad galu įstoti į dailės mokyklą, juokaudamas pasakė: „Nupieš komunistines statybas, - neapsiriksi.“ Aš ir nusiūpau žodžius „komunistinė statyba“. Per egzaminą negalima naudotis liniuote. Todėl, kaip mano neigudusi vaikiška rankutė mokėjo, nutiesiau keletą horizontalių linijų, tarp jų subrūšniau trumputes vertikales - „suskaiciavau“ plytas. Virš jų nupaišiau iki juosmens matomus du žmogiukus - statybininkus. Tik nemokėjau nekopijuodama nupiešti veidų, tad ant jų, tarsi darbuotuosi palenkę galvas, užvožiau kepurę snapelius, ir problema buvo išspręsta. Dar „sukonstravau“ šį tą panašaus į pakeliamąjį kraną. Apačioje kaip plakate raudonomis raidėmis užrašiau: KOMUNISTINĖ STATYBA. Taip įstojau į Kauno J. Naujaliu meno mokyklos Dailės skyrių.

Štai dar vienas lyg netyčia. 1983-aisiais, eidama Laisvės alėja, užsukau į kanceliarinių prekių parduotuvę ir ten radau deficitu laikomų pastelių. Niekad nemačiau, kaip jomis piešiama. Tiesa, darbu buvau mačiusi, bet kaip reikia su tomis kreidelėmis dirbtį, nežinojau. Iš smalsumo nusipirkau dėžutę.

Dirbtį su pastele man nepaprastai patiko. Kai įstirauki į kūrimo procesą, pajunti azartą; norisi piešti, tik nežinai, kada įvyks stebuklas, visą laiką jo lauki. Tas improvizacijos momentas - pats svarbiausias.

Šie tiek tapau ir aliejumi, bet čia jau reikia laukti, kol dažai nudžiūs, o per tą laiką dingsta paveikslų įkvėpusi nuotaika. Kartais pasiilgstu tepukto, aliejinių dažų kvapo. Pastele galiau labai daug tapyti. Būna dienų, kai stebiuose, kiek nuveikiau. Dirbdama jaučiuosi labai laiminga.

- Ar dėl kūrybinės nuotaikos, ar dėl to, kad sekasi realizuoti sumynus?

- Turbūt dėl abiejų priežascių.

- Mūsų tautosakoje daug nuojaunų, tragizmo. Ar tai turi jums įtakos?

- Apie intuiciją... Ją turiu. Juk viskas priklauso nuo to, kaip dirbi, koks esu, negali už savo darbų pasislėpti, sumeluoti; būni tarsi išrengtas...

Rengiant parodas daug laiko atima organizacinis darbas: pjaujus stiklą (iš visų techninių darbų smagiausias), dažau rēmus (juos gamina tėtė, iрēminu, susitarusi nuvežu paveikslus į vietą... Esu sau ir vairuotoja, ir vadybininkė. Man svarbu, kad net toliausiai užkampyje žmonės pajustų, kas yra paroda. Kad

kūrinius eksponuoju ir seminarijoje, ir galerijoje, ir bibliotekose...

Šis darbas reikalauja daug diplomatijos; be puikybės save parodyti - ką dirbu, kuo gyvenu. Nereikia, negalima kito žeminti. Instaliacijos, kuriomis siekiama tik atkreipti į savę dėmesį, man svetimos. Noriu pasikliauti savigarba, nes menas žmonę turi pakylėti, jaudinti.

Viskas prasidėjo, kai dirbdama kino teatre pradėjau piešti pastele, tapyti, surengiau parodėlių. Teatro bilietų kontrolierė, tautodailininkas Geradas Čepkauskas émė mane kalbinti stoti į Tautodailininkų sajungą. Prisidėjo ir menotyrininkė Vitalija Blažytė-Ušinskienė. Turėjau sudalyvauti zoninėse, respublikinėse parodose. Svarstė, aptarinėjo mano darbus ir priėmė. Nesijaučiau esanti tikra tautodailininkė, nes J. Naujaliu meno mokykla, grafikos specialybė, St. Žuko taikomosios dailės technikumas mano darbams suteikia profesionalumo. Jaučiuosi tarp dviejų „lentynų“ - nei tautodailininkė, nei profesionali tapytoja, nei sis, nei tas. Bet gal taip originaliau?

Pirma personalinė paroda (20 paveikslų) Tautodailininkų sajungoje surengta 1992-aisiais. Visus darbus nupirk. Mokėjo talonais, kaip tada sakydavo, vagnoriukais. Vokiečiai iškart įsigijo septynis paveikslus.

1993 m. paroda „Saulutėje“, 1994 m. - „Bangos“ kultūros namuose, 1995 m. - „Kanklių“ kino teatre, Kauno dramos teatre, dailės salone „Slenkstis“. „Varpo“ gimnazijon pakvietė... Nemaniau, kad vaisiams rūpi menai. Pasirodo, šios gimnazijos tradicija - kviečiai menininkus. Kuo mažesni vaikai, tuo grynesnis jų pajautimas.

Parodos, važinėjimas po visą Lietuvą yra tarsi savęs nugalėjimas.

Mano darbų iškeliavo į Prancūziją, Angliją, Ameriką, Lenkiją, Rusiją, Vokietiją...

Ju įsigijo man nepažįstamiai žmonės.

Dar vienas netyčia. Netekau darbo kino teatre. O buvau atsakinga už save, už sūnų... Reikėjo valgyti, susimokėti už butą... Peržiūrėjau skelbiimus. Niekad nero. Darbo nėra. Ir duonos. Po langais augo pievagrybiai. Rinkau juos, gaminau, valgėme ir dar 6 litrus paruošiai žiemai. Liko tik tėtės pensija, tušti pieno buteliai, stiklainiai... Ėmiau skambinti visiems draugams: „Pirkit mano paveikslus, mirštu iš bado (kad tik aš viena...)!“ Mano draugė birštonietė Daukšienė (ji piešia gėles, o aš - peizažus) patarė: „Pabandyk pasikabint parodą.“ Ir pakabinau Birštone 1994 m. gegužės-spalio mėnesiais per patį kurortinį sezoną. Daug žmonių aplankė ir nupirk darbų. Ja susidomėjo Raseinių krašto muziejus - pasikvietė. Vėl tris mėnesius vyko paroda. Tada pamaniau, kad ir pati turiu ieškoti, kur mano darbus priimtų.

Gražina prieš mane ima dėlioti kambaryje-dirbtuvėje esančius paveikslus taip, kad būtų tinkamas apšvietimas (jau vakarejo); juk nuo jo priklauso paveikslų įspūdis, nuotaika. „Ažuolo“ ciklas, „Ryto“ ciklas... Geltona tonacija, tarsi per saulės rūką bėgantys medžiai primena rytmę pievas, kurių nuotaikas kontrastuoja apšvietimas. „Rudens spalvų“, „Jūros“ triptikai balansuoja tarp realybės ir fantazijos.

- Labai svarbu jausti, kada užtenka tos improvizacijos!.. - prataria.

Fragmentas iš rašomos knygos

Kaip nesékmę paversti sėkmę

Andrius JAKUČIŪNAS

Šiuolaikinio meno centre Vilniuje jau kurių laikas galima pasotinti troškimą pamatyti ką nors išties didelio – šalia milžiniško, bene pusę didžiosios salės užimančio objekto, – meno kūrinio, – dauguma kitų kada nors tautiečių matyt meno eksponatų atrodytų kaip neūžaugos nykštukai. Be to, tai ne tradicinis meno kūrinių – t. y. ne kokio nors menininko meistrystės (*technē*) rezultatas; Valdo Ozarinsko ir Audriaus Bučo idėjų kūnų paverstę su guma dirbanti ispanų firma, Lietuvoje jiems talkino bendrovės „BTC Group“ direktorius E. Momkus. Iki sausio vidurio dvi beveik 500 kvadratiniai metrų plokštumos sulydytais kraštais yra pripūstos suspausto oro ir ramsto Šiuolaikinio meno centro salės lubas. I meno istoriją šis guminis kūrinių jėis kaip didžiausias kada nors Lietuvoje eksponuotas meno objektas. Jis taip pat registruojamas rekordų agentūroje „Factum“ kaip didžiausia Lietuvoje guminė pagalvė.

Si juoda pagalvė – nesenai ŠMC atidarytos parodos „Formalizmas: ne_sékmés“ epicentras. Ji simbolizuoją Lietuvos ir visų lietuvių nepasiekimus. „Bet kur tik pasisuksi – vienos nesékmės. Nepastatytas nacionalinis stadionas ir atominė elektrinė, ne-sukurtas filmas apie Žalgirio mūšį, miros Vilniaus metro ir tramvajų projektas, nepradėtos studijos apie elektros jungtis su skandinavais bei lenkais. (...) O kur dar garsiausios mūsų dienų nesékmės istorijos – Drąsiaus Kedžio, Europos kultūros sostinės, apnuoginėjus supuvusių teisėtvarkos sistemą, mūsų puikybę ir kvailumą, leidžiantį mokėti pinigus už orą“, – cituojami Liudviko Jakimavičiaus žodžiai.

Didžiosios salės sienos sudalytos į tikslius takelius, kurių kiekvienas skirtas parodoje dalyvaujantiems rašytojams, publicistams, menotyrininkams: Herkui Kuncui, Rolandui Rastauskui, L. Jakimavičiui, Ernestui Parulskiui, Martai Vosyliūtei. Visi autoriai sutiko pasidalinti savo niekada iki šiol nespausdintais kūriniais, kurie gulėjo stalčiuose ir jų pačių buvo laikomi nepasisekūs. Tekstai išspausdinti formaliausiu formatu – paso dydžio ir apimties knygelėse. Parodos atidarymo metu unikalų muzikinių kūrinių pagal formalias klausą prarandancių žmonių klausos tyrimo diagramas atliko Valstybinio Vilniaus kvartero muzikantai Girdutis Jakaitis (altas) ir Artūras Šilalė (smuikas).

Šiek tiek paradoksalu, kad nesékmę iškūnija būtent pagalvė (o gal visai ne pagalvė – nors be galo i ją panaši?). Juk tai visų pirma šilumos, jaukumo ir ramybės simbolis. (Net i kitą pasaulį iškeliaujame su pagalve. Seniau iš jų, sukrautų stirtomis ant lovų, kiekio būdavo sprendžiamā apie namų šeimininko turtingumą.) Pagalvė asocijuojasi su poiliusu, miegū, sapnu, fikcija, ašaromis ir t. t., tačiau jokiu būdu ne su nesékmė. Gal todėl susidaro išpūdis, kad „nesékmings“ turinys prikabintas prie objekto viškai atsitiktinai – lygiai taip pat toji pa-

galvė galėtų kalbėti ir apie lyčių lygybę, ir demaskuoti nacių nusikaltimus, ir pabrėžti klimato kaitą. (Kaip pastebi kritikai, „nesékmė“ išties geriau atstovauja rašytojų tekstai – fragmentai, išstraukos, „draiskalai“, „nevykę siužetai“, dienoraščiai – „pagalvės knygos“, netgi gal pakraštyje išskabintos vėliavos.) Be abejø, parodos rengėjai tai suprato. Dar daugiau – jie sumeté, kad, tyčiau šaudami pro šalį, turi neeilinę galimybę pasirodyti ŠMC vis pakritikuojantiems lankytojams šmaikštūs, autoironiški ir net – *miratione dictu* – savikritiški.

Beveik viską apie tai pasakė Erika Grigoravičienė „7 meno dienoje“ (Paroda „Formalizmas: nesékmés“ Šiuolaikinio meno centre): „Svarbiausias projekto prasmės lygmuo, žinoma, – „institucinė kritika“, t. y. ŠMC savikritika (si savoka pas mus šiaip veikiau reikštū, kad institucija dresuoja ir kritikuoja menininkus, o ne šie ją, tik šikart ji nelauktai sukritikavo save). Pastebėjës, kad po „dešimtmecio“ parodos dalies visuomenės susižavėjimas ŠMC kiek priblėso, parodos kuratorius, ilgametis direktorius pavaduotojas, architektas Valdas Ozarinskas nutarę jį atgaivinti pademonstruodamas ŠMC išprastus šiuolaikinio meno darymo būdus ir net iš jų pasišaipydamas. Jis ir jo kolega architektas Audrius Bučas ir yra pagalvės autoriai, o rašytojai į parodą pakvesti tik dėl to, kad jie – kuratoriaus draugai. Jis juos atrinkęs pagal savo mobiliojo telefono abonentų sąrašą, ir šiuo atveju išties jokio skirtumo – sie ar kiti rašytojai dalyvautų (kita vertus, jokio skirtumo, kur skaityti šių autorių tekstus – parodoje, jos kataloge ar kokiame nors tinklelariaštyje). Ilgus metus ŠMC funkcionavo būtent taip – čia dirbantieji būdavo ir parodų kuratoriai, ir jose pristatomi menininkai,

ir visai suprantama, kad čia užimdaug garbingas vietas – jų menai geriausiai atitinko šiuolaikinio meno kriterijus, kuriuos jie kaip kuratoriai ir vadybininkai patys ir nustatė. (...) Jei ši institucinė kritika kam nors dar būtu ne visai suprantama, kuratorius dėl viso piko įdavė raktą – lyčių tvaros (savi)kritiką: Marta Vosyliūtė, vienintelė parodoje dalyvaujanti moteris, esą atrinkta „pagal grožį“ ir skirta papuošti „tokių žymų stiprių vyru“ draugiją. Tačiau ši banali užuominia veikiau liudija, kad turime reikalą ne su savikritika ar juo labiau atgaila, o su tam tikru reiškiniu, kuris būdingas visiems galios subjektams (nuo eilinių vyru iki abiejų lyčių valstybės pareigūnų) ir kurį pavadinčia apsimetinėjimu idiotais, ir tai, neapsigaukite, – ne savikritikos, o atsiribojimo nuo tikrovės būdas.“

Būty galima kalbėti apie tai, kiek toks savikritikos būdas yra paveikus, taip pat – kiek ši paroda inspiruota nelabai didelės apžvalginės dešimtmecio parodos sėkmės, tačiau nebūtina. Verčiau pažvelgti į parodą – ir tai galėtų būti jos pagrindinis turinys – tokiu rakursu, kokiui ją aptarė dienraštis „Lietuvos rytas“ („Verslininkas nėrė į meno nuotyki“): „Verslininko Edmundo Momkaus nuosavybė – 1,5 tonos gumos – tapo meno kūriui, kuris šiuo metu eksponuojamas Šiuolaikinio meno centre parodoje „Formalizmas: ne_sékmés“. Po parodos jis tikisi tą gumą parduoti ir atgauti 10 tūkst. eurų. Menininkų įkalbėtas bendrovės „BTC Group“ direktorius E. Momkus Ispanijoje įsigijo beveik tūkstantį kvadratiniai metrų drėgmėi atspausdintos sintetinio kaučiuko ir pagabено į Lietuvą. (...) Tačiau kai beveik tūkstantis kvadratiniai metrų gumos bus išgabenta iš meno centro, ji gali virsti E. Momkaus galvos skausmu. Mat 1,5 milimetro storio vandeniu nelaidi EPDM membrana, naudojama pastatų stogams, paramatus, baseinų dugnui ir lauko terasoms, Lietuvoje nėra paklausia, nes yra palyginus brangi – 10 eurų (34,5 lito) už kvadratinį metrą. Lietuviai dažniau naudoja plonesnę ir pigesnę gumą.“

Šis straipsnis, graudenantis dėl to, kad sunku Lietuvoje parduoti meno kūriniam naudotas medžiagas (esą trukdo kvaili intelektinę nuosavybę ginantys išstatymai), visai parodai suteikia staburą ir prasmę. Ne rašytojų tekstai, ne V. Ozarinsko maiyvymasis ar nuoširdus šnekėjimas (prikluso nuo pozūrio, gal ir nuo jo paties iškausimo), bet būtent šis tekstas, žvelgiant iš šalies, yra reikalingiausias, kad paroda atskleistų netikėtai ir net subtiliai. Jame visa jos pagrindinio eksponato – milžiniškos guminės pagalvės – radimosi epopėja vaizduojama kaip sekmingo bendradarbiavimo, sekmingos partnerystės, paprasčiau kalbant, SÉKMĖS istorija.

Akivaizdu, tokį patį slaptą turinį turi ir rengėjų žinutę parodos lankytojams – „nesékmės“ savoka šios parodos kontekste derėtų vartoti atsargiai, geriausia – be „ne“. Taip pat turint galvoj Kultūros rémimo fondo parodai skirtus 30 tūkst. litų.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

Sausio 6 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – šventinis Lietuvos rašytojų sąjungos premijos laureato pagerbimo vakaras.

Sausio 7 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube – literatūrologo prof. Petro Bražėno sukaktuvinius vakaras su nauja knyga „Amžininkai ir bendraamžiai“. Dalyvaus knygos autorius, rašytojas prof. Vytautas Martinus, literatūrologas prof. Algis Kalėda, rašytojas Vytautas Bubnys. Vakaro vedėjas – Lietuvos rašytojų sąjungos leidyklos vyriausasis redaktorius, literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

Nuo **gruodžio 22 d.** Rašytojų klube veiks Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato dailininko Leonardo Gutausko tapybos paroda „Amžininkai. Kompozicijos“.

Įėjimas nemokas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@aiva.lt.

Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga vėl skirs premijas Metų vertėjui ir vertėjo profesijos bičiuliams

Bičiulių premija skiriama asmeniui arba organizacijai, per pastaruosius vienerius metus ypač nusipelniusiems meniniams vertiumi ir vertėjö profesijai. Taigi laureatu gali tapti kritikas (-ė), žurnalistas (-ė), redaktorė (-ius), pedagogė (-as), kalbininkas (-ė), bibliotekininkė (-as) ar biblioteka, leidykla ar leidėja (-s) etc. Premijos tikslas – įvertinti laureato darbą ir indeli į literatūros vertimo meną, populiarinimą ir skliaudą. LLVS kviečia visus įki **2011 m. sausio 10 d.** siusti motyvuotus pasiūlymus el. paštu info@llvs.lt. Laureatą rinks LLVS valdyba ir paskelbs per Vilniaus knygu mugę 2011 m. vasari. Laureatui bus įteikiti diplomas ir atminimo dovana. Bičiulių premijos skyrimo nuostatus galima rasti tinklapelyje www.llvs.lt.

Lietuvių PEN centras ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija rengiasi skirti metinę premiją „Metų vertėjo krėslas“ už geriausią grožinės literatūros ir meninės eseistikos vertimą į lietuvių kalbą. Prašome pristatyti premijai siūlomas 2010 metais išleistas verstines knygas bei jų originalus į „Literatūros ir meno“ redakciją Cornelijui Plateliui (Mėsiniai g. 4, Vilnius) įki **2011 m. sausio 12 d.** Taip pat reikia pateikti: pretendentą siūlancio pareiškėjo rekomendaciją, pretendento gyvenimo ir profesinės veiklos aprašymą, svarbiausių darbų sąrašą. Knygas gali siūlyti ir patys vertėjai. Premija teikiti numatome 2011 metų vasario mėnesį.

28 d., antradienį, 16.30 val. bendruomenės centras „Žaliakalnio aušra“ Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Aušros“ padalinijoje (Aušros g. 37) kviečia palydėti senosius metus poezijos ir muzikos valandovo „...i baltą atmintį sudesiui“. Vakarą ves D. Poškienė, R. Markevičienė, dalyvaus aktorė K. Kazakevičiūtė, jaunoji atlikėja K. Šileikaitė.

„Aušros“ padalinijoje veikia Kauno neigiamojo jaunimo užimtumo centro socialinių paslaugų su žmonėmis, turinčiais psichikos negalią, skyrius kūrybinių darbų paroda „Žmogaus reikia Žmogaus“.

Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešojoje bibliotekoje (Laisvės al. 57) veikia Birutės Kairaitės parodos – fotografijos „Kauno miesto bažnyčios“ ir ikonografijos šv. Kalėdos nuo Lietuvos iki Kalėdų salos...“ (iš Antano Burkaus kolekcinių rinkinių).

Sančių padalinijoje (Sandelių g. 7) veikia Kauno klubo „Skiaučių menas“ paroda „Kalėdų eglutė“ (vad. G. Ašmienė) ir Kauno neigiamojo jaunimo užimtumo centro lankytųjų raškos darbų paroda „Vaizdas pro mano langą“.

Dainavos padalinijoje (Savanorių pr. 380) veikia Joanas Tėvelytė akvarelių paroda „Pasaikų miestas“.

Eigulių padalinijoje (Šiaurės pr. 95) veikia „Žaros“ ugdytinės paroda „Žvaigždžių keiliu Kalėdos eina“.

91-ojo kūrybinio
sezono gruodžio
mėnesio
repertuaras

23 d., ketvirtadienį, 11, 13, 15 val., 28 d., antradieni, 29 d., trečiadien, 30 d., ketvirtadien, sausio 5 d., trečiadien, 12 ir 15 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - premjera „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 m. pagal Liudviko Jakimavičiaus knygę „Lapė ir kaliosai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilieta kaina - 15 Lt.

28 d., antradieni, 30 d., ketvirtadien, 18 val., 31 d., penktadien, 19 val., sausio 2 d., sekmadien, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) - Inos Pukelytės „Meilė Paryžiuje“. Vienos dalies kabaretinė komedija. Režisierė Ina Pukelytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilieta kaina - 25 Lt.

29 d., trečiadien, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Rainerio Wernerio Fassbinderio „Karčios Petros fon Kant ašaros“. Dviejų dalių drama. Spektaklio meno vadovas Gintaras Varnas, režisierius Rokas Ramauskas. Spektaklio trukmė - 2.15 val. Bilieta kaina - 30 Lt.

30 d., ketvirtadien, 31 d., penktadien, 18 val., sausio 2 d., sekmadien, 16 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) - premjera: Jeano Dello ir Geraldo Sibleyraso „Tegyvuoja Bušonas“. Vienos dalies komedija. Režisierius Artūras Žukauskas. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilieta kaina - 60, 100 Lt.

31 d., penktadien, sausio 2 d., sekmadien, 17 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilieta kainos - 25, 30, 60, 70 Lt.

4 d., antradieni, 18 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - „Laimingi žmonės“: Antono Čechovo „Prie barjero“. Režisierius Arvydas Lebeliūnas. Spektaklio trukmė - 2.45 val. Bilieta kaina - 35 Lt.

5 d., trečiadien, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Biljanos Srlbjanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė - 3 val. Bilieta kaina - 30 Lt.

2 d., sekmadien, 12 val. Parketinėje salėje (Kęstučio g. 62) - Vytauto V. Landsbergio „Ateities miestas“. Spektaklis 6-12 m. vaikams pagal knygą „Gediminas ir keturi seneliai“. Režisierius Arnoldas Jaliauskauskas. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilieta kaina - 15 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

23 d., ketvirtadien, 26 d., sekmadien, 11, 13 val. Daivos Čepauskaitės „Lakštingala“. Spektaklis vaikams H. K. Anderseno kūrybos motyvais. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilieta kaina - 15 Lt.

23 d., ketvirtadien, 26 d., sekmadien, 27 d., pirmadien, 29 d., trečiadien, 30 d., ketvirtadien, 18 val. šventinis spektaklis - Daivos Čepauskaitės „Kavine „Pas Blez““. Pasimatymas po dviešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.45 val. Bilieta kaina - 50 Lt.

28 d., antradieni, 31 d., penktadien, 18 val. naujametis šventinis spektaklis pagal R. Bredberį „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija. Taip pat - Naujametis stostas, šampanas, prizai ir pokštai, sutinkant Naujametis metus! Renginio trukmė - 2.10 val. Bilieta kainos - 32, 40, 150 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-17 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

23 d., ketvirtadien, 10, 12, 15 val., 26 d., sekmadien, 14 val. šventinis spektaklis vaikams su Kalėdų Seneliu programma - Agnės Dilytės „Venecijos pasaka“. Režisierius Audrius Banliūnas. Programos trukmė - 1.20 val. Bilieta kaina - 15 Lt.

26 d., sekmadien, 18 val., 28 d., antradieni, 19 val. „Kaitytė „P““. Spektaklis tik suaugusiesiems. Pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Režisierius Vytautas Balsys. Bilieta kaina - 40 Lt.

29 d., trečiadien, 19 val., 30 d., ketvirtadien, 18 val. „Su naujaisiais metais, Ana!“. Vienos dalies spektaklis pagal B. Srblijanovič pjesę „Belgrado trilogija“. Bilieta kaina - 35 Lt. Režisierius Darius Ramašauskas.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII - valandą pries spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

Sausio 2 d., sekmadien, 12 val. Didžiojoje scenoje - naujametė premjera ir susitikimas su Kalėdų Seneliu „Sniego pasaka“. Šerkšnoto istorija, nutikusi palydint Senuosius metus. Nuo 3 m. Autorius ir režisierius Olegas Žiugžda. Dailininkė Aldona Jankauskienė. Bilieta kainos - 12, 15 Lt.

Sausio 2 d., sekmadien, 13 val. Mažojoje scenoje - naujametė spektaklis ir susitikimas su Kalėdų Seneliu Lėlių muziejuje - „Žaisliuko istorija“. Kalėdinė pasaka apie vienišą meškiuką. Nuo 3 m. Autorė ir režisierė Rasa Bartninkaitė. Daineles kūrė Rasa Čižauskaitė. Bilieta kaina - 12 Lt.

Teatro kasa dirba II-V 10-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

Koncertų ciklas
„Nuo šv. Kalėdų
iki Naujuojų Metų“

26 d., sekmadien, 14, 17 val. „Meilės trikampis“. Atlikėjai: Neda Malūnavičiūtė (vokalas, fleita), Olegas Ditkovskis (vokalas, gitara), Kostas Smoriginas (vokalas, gitara). Bilieta kainos - 30, 40, 50 Lt.

27 d., pirmadien, 18 val. „Kalėdinės šokių aistros...“ Baltijos gitarių kvartetas: Saulius S. Lipčius, Sergej Kriniech, Chris Ruebens, Zigmantas Cepulėnas. Solistas - Guy D. Tuneh (kontrabas, Vokietija). Programoje: L. Boccherinio, J. Sparkso, A. Dvorako, M. De Fallos, L. Brouwerio, G. Bizet ir kitų kompozitorų šokių muzika. Bilieta kainos - 20, 30, 40 Lt.

28 d., antradieni, 18 val. „Šviesiosios Buenos Aires“. Lietuvos nacionalinės premijos laureatas - Čiurlionio kvartetas: Jonas Tankevičius (I smuikas), Darius Dikšaitis (II smuikas), Gediminas Dačinskas (altas), Saulius Lipčius (violončelė); Giampaolo Bandini (gitara, Italija), Cesare Chiacchiarella (bandonija, Italija). Programoje: Astoro Piazzollos „Tango baletas“ styginių kvartetu, koncertas gitarių, bandonijai ir styginių kvartetu „Hommage à Liege“, „Adiós Nonino“ gitarių, bandonijai ir styginių kvartetu, „Bandonija“, „Ave Maria“, „Zita“ gitarių ir bandonijai, Maximo Diego Pujolo „Šviesiosios Buenos Aires“ gitarių, bandonijai ir styginių kvartetu. Bilieta kainos - 30, 40, 50 Lt.

29 d., trečiadien, 18 val. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas, solistas ir dirigentas Sergejus Krylovas (smuikas, Italija), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistės: Ona Kolobovaitė (sopranas), Ieva Prudnikovaitė (mecosopranas). Dirigentas S. Krylovas. Programoje: Johann Sebastian Bacho Uvertūra iš Siuitos orkestro Nr. 1, C-dur, BWV 1066, Wolfgang Amadeuso Mozarto Divertimento F-dur, KV 138, Edisono Denisovo „Penki Paganini kaprisai“ smuikui ir styginių orkestrui, Antonio Vivaldio „Gloria“ D-dur, RV 589. Bilieta kainos - 30, 40, 50 Lt.

30 d., ketvirtadien, 18 val. Johannas Straussas ir kiti populiariosios klasikos kūrėjai. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Juozas Domarkas). Solistė Ieva Prudnikovaitė (mecosopranas). Dirigentas Juozas Domarkas. Koncertas veda muzikologas Viktoras Gerulaitis. Bilieta kaina - 60, 80, 100 Lt.

31 d., penktadien, 16 val. Naujametinis koncertas. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modestas Pitrėnas), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Solistai: Virgilijus Noreika (tenoras), Ilya Aksionov (vokalas). Dirigentas Martynas Staškus. Bilieta kainos - 80, 100, 120 Lt.

Filharmonijos kasa dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

24 d., penktadien, po šv. Mišių - prakartėlės palaiminimas prie Kauno Šv. apaštalo Petro ir Povilo arkikatedros bazilikos.

25 d., šeštadien, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje - varpu muzikos koncertas „Kalėdos“. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius ir Julius Vilnonis.

26 d., sekmadien, 27 d., pirmadien, 18 val. BLC verslo lyderių centro Elipsės salėje (K. Donelaičio 62) - Kauno šokio teatro AURA šventinis šokio spektaklis „Sapnas Nr. 5“. Bilieta kainos *Bilietai.lt* ir AUROS studija (M. Daukšos g. 30A). Informacija tel. (8 614) 23500.

26 d., sekmadien, 13 val. Kauno Šv. Prancišaus Ksavero (Jėzuitų) bažnyčioje - kalėdinės muzikos koncertas. Atlikėjai Rita Preikšaitė, Dalia Jatautaitė, mišrus choras „Saluto“, estradė rai daivavimo studija „Tu ir aš“.

26 d., sekmadien, 13 val. Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje - Kauno pučiamųjų instrumentų orkestro „Ažuolynas“ (vadovas Remigijus Žarėnas) koncertas „Sveiki sulaukę šventų Kalėdų“. Solistai: Kęstutis Murza (eufonija) ir Vytautas Bložė (flügelhornas). Dirigentas Ričardas Kukulskis. Skambės R. Vano Der Veldeso, G. F. Handelio, A. Waigneino, L. Andersono, F. Bernardo, S. Fosterio, I. Berlino kompozitorų kūriniai.

26 d., sekmadien, 16 val. Rotušės aikštėje - kalėdinė mėsė šventė „Jaunųjų talentų Kalėdos“. Dalyvauja: Lina Joy, „Kvinia“, G. Rybko, S. Milinytė, „M.E.S“, Kauno žiemos sporto mokyklos „Balų ainiai“ šokėjai.

31 d., penktadien, 22 val. Rotušės aikštėje - Naujuojų metų sutikimo renginys „2011 naujametiniu aikimirku“. Išpučingos 3D projekcijos, kauniečių sveikinimai Lietuvai, tiesioginė transliacija per TV3. Dalyvauja: Raigardas ir Kauno šampaninių choros, Simona, „Kastaneda“, „Studentės“, Lina Joy ir Martynas, „NEO“, „Dar pažiūrėsim“ komanda, Džiugas Siaurusaitis ir kiti. Sulaukus vidurnakčio ant Kauno rotušės bus įjungtas simbolinis skaitklis, kuris pradės skaiciuoti dienas iki Lietuvoje įvyksiančio Europos krepšinio čempionato.

31 d., penktadien, 23 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje - baigiamasis VII varpu muzikos festivalio koncertas: 2011-ųjų sutikimas „Naujieji su varpais“. Kariljonu skambins maestro Giedrius Kuprevičius ir Julius Vilnonis.

23 d., ketvirtadien, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) - tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“ - „Kalėdų paslaptis“. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

Kauno tautinės kultūros centre iki 2011 m. sausio 6 d. veiks parodos:

tautodailininkės Vilijos Žalienės (Vilkaviškis) karpinių paroda „Šviesos ženkli“,

Faustos Cikanavičienės (Jonava) šiaudinių dirbinių paroda „Kalėdų langas“, akcijos „Laimina miestą angelai“ paroda „Balta užuolaidėlė“.

Parodų lankymas: I 9-17 val., II-IV 9-19 val., V 9-15 val., pietūs 12-13 val. Informacija tel. (8 652) 08885, www.ktkc.lt.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas - tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė - Aurina Venislovaitė - tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas -

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) - tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja -

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) - tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė - tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakučiūnas - tel. (8-611) 98945 el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra - Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija - Romualdas Rakauskas; muzika - Eugenija Žakienė; kinas - Gediminas Jankauskas.

Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.

Stilištė - Lina Navickaitė - tel. (8-37) 322251

Maketuotojas - Juozas Pužauskas - tel. (8-656) 38529

Buhalterė - Irena Kavaliauskienė - tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 — einamoji sąskaita;
LT 09730001002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose,
internetu <

Mieli „Nemuno“ bičiuliai,

Šurmulingų rūpesčių sūkuryje tirpte tirpsta paskutinės metų dienos. Tačiau viliamės, kad rasite laiko pasirūpinti mūsų savaitraščio prenumerata 2011-iesiems. Kaip ir šiais, taip ir ateinanciais, gyvensime taupiai, didžiausiu dividendu tikėdamiesi iš kūrybinės bičiulytės.

Prenumerata sausio mėnesiui dar priimama:
redakcijoje: Gedimino 45, Kaunas, tel. (8 37) 322244,
322266, 322235, mob. tel. (8 686) 20649
el. p. nemunasredakcija@gmail.com.

Prenumeratos kaina metams 99 Lt, vienam mėnesiui – 9 Lt
(rugpjūčio mėnesį atostogaujame).

„Nemuno“ prenumerata 2011-iesiems – puiki Kalėdų dovana
Jūsų draugams ir artimiesiems!

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Veneros“ grožio salonas“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienį, gruodžio 28 d., paskutiniajame šiemet Kitokio kino klubo seanse bus rodoma prancūziška melodrama „Veneros grožio salonas“, kurios veiksmas ruočiasi prieš Kalėdas. O šiuo metu laiku viso pasailio geros valios žmonės bando stabtelėti, kad suvestų besibaigiančių metų balansą ir su nauja viltimi pažvelgtų į artimiausią ateitį. Kalėdos – tai puikiausias metas pabaigti nesutvarkytus darbus, atsikratyti skriaudų, sumokėti senas skolas ir paprašyti atleidimo.

I „Veneros“ saloną užėjusios pašražinti moterys tikisi ne tik kos-

metikos stebuklų, bet ir galimybės išlieti per ilgą laiką susikaupusių širdgėlę. Todėl salono darbuotojoms tenka būti dar ir stebuklingomis fėjomis, nepastebimai kuriantių svetimą laimę. Tik jų pačių, deja, dažnai nėra kam paguosti ir pamylėti. Ypač šeimyninės šilumos ilgesys ima kamuoti prieš Kalėdas.

Ketvirtuojo dešimtmečio ribą perkopusi Andžela Pjana (aktorė Nathalie Baye) jau nesitiki sulaukti gražios meilės. Todėl sutikusi gerokai jaunesnį menininką Antuaną (aktorius Samuelis Le Bihan) ji visai negalvoja apie kokias nors perspektyvas. Tačiau vaikinui ši pažintis nėra tik banali proga pasiekti dar vieną lengvą pergalę.

jos kilusioje šeimoje buvo nemažai ryškių politinių veikėjų, kungių gaikščių ir net du popiežiai. Ypač pasižymėjo Rodrigo Bordža (aktorius Lluisas Homaras), tapęs Romos popiežiumi Aleksandru VI ir rezidavęs Vatikane vienuolika metų. Per šį laikotarpį Šventojo Sosto šeimininkas išgarsėjo kontroversiškais bei amoraliais poelgisais ir susilaikė nesantuokinių vaikų, kurie savo nedorumu pranoko tévą. Sūnus Čezarė Bordža (aktorius Sergio Peris-Mencheta) anksti paskelbtas kardinolu, tačiau nusimetės sutaną ambicingas jau nuololis paliko Bažnyčią, kad galėtų nevaržomas pasinerti į intrigų ir kruvinų žodynų kloaką. Jo sesuo Lukrecija (aktorė Maria Valverde) dėl nesutramdomo charakterio ir seksualinio palaidumo nuo seno tapusi amoralumo ir moteriškos klastos metafora.

Aleksandras VI paliko ryškų pėdsaką ne tik Vatikano istorijoje. Kai kurie istorikai teigia, kad būtent jis turėjo omeny garsusis Renesanso filosofas ir humanistas Niccolò Machiavelli, kai rašė savo „Valdovą“ – tikrą politinių manipuliacijų vadovėlį, aktualų vienais laikais.

Gerų filmų galeriją pabaigs jaudinanti drama „Tai, ką mes praradome“ (sekmadienis, 23.00 val., TV3). Odré Berk (aktorė Halle Berry) labai mylėjo savo vyra Brajeną, o šis draugavo su narkotikų liūne įklimpisu senu bičiuliui Džeriu, per kvišalus sužlugdžiusi savo gyvenimą ir advokato karjerą. Kai grįžtantį namo Brajeną gatvėje nušovė kažkoks psychopatas, Odré į laidotuvės pasikvietė Džerį (aktorius Benicio Del Toro). Dabar jiems abiems reikia pagalbos.

Savaitgalis prie televizoriaus

Šokiai laukiniuose Vakaruose ir intrigos Vatikane

Gediminas JANKAUSKAS

Penktadienio vakarą TV3 rodydys septyniais „Oskarais“ apdovanotą „Šokį su vilkais“ (23.10 val.), kurį režisavę Kevinas Costneris. Jis vaidina 1863 m. pilietinio karo metu kautynės su konfederatų armija sužeistą leitenantą Džoną Danbarą, kuris gauna galimybę pasirinkti ramesnę tolesnės tarnybos vietą. Kariškis išvyksta į atokų Sedgviko fortą Pietų Dakotoje, kur tampa vieninteliu JAV kariuomenės atstovu laukinėse prerijose. Fortas kadaise buvo pastatytas indėnų žemėse, todėl Danbaras greitai sulaukia ne tik laukinių vilkų vizitų, bet ir raudonodžių dėmesio.

Gyventi vienam priešiškoje teritorijoje gal net sunkiau, nei petys petin su kovos draugais kautis mūšiuose pieš pietiečius. Nes čia kasdien rizikuojti gyvybe ir niekuo, išskyrus patį save, negali pasikliauti. Vadinas, turi būti ir nar-sus karys, ir išmintingas karo strategas, ir sumanus diplomatė. Kad savo prieš padarytum sajungininku, privalai susipažinti su svetima kultūra, papročiais, turi suprasti indėnų siekius ir juos gerbti.

Tolerancija ir abipusė išmintis padėjo Džonui susidraugauti su

indėnais. Tačiau netoli ta diena, kai šią taikos teritoriją pasieks JAV reguliaroji armija. Tada Džonui išauš lemtingo apsisprendimo metas.

Veiksmo trileris „Vienveidis“ (šeštadienis, 0.00 val., LNK) – tikras Rytų kovų specialisto Jetos Li benefisas. Jo suvaidintas policininkas Gabrielis susiduria su savo tamsiaja puse – iš kitos visatos ar paralelinio pasaulio atvykusiu kosminiu dvyniu, kuris nori Gabrielį sunaikinti. Antrininkui iš pasiekos sekā dar du to pasaulio atstovai. Netrukus Gabrieлиo gyvenimas taip susikomplikuoja, kad tampa neaišku, kur jis pats, o kur jo pik-tasis antrininkas.

Filmo „Topinė moteris“ (šeštadienis, 1.00 val., TV3) pavadinimas jau seniai apibrėžia išpanų aktorės Penelope Cruz padėti Holivudo olimpe. Dabar su ja populiarumu ir žiniasklaidos bei režisierių dėmesiu gali konkuruoti tik nedau-gelis išrinktuju. O 2000-aisiais, kai filmuota „Topinė moteris“, jaunutė aktorė dar buvo ant būsimos šlovės slenkščio. Jos herojė virėja Izabelė Oliveira drauge su vyru Toniu gyvena Brazilijoje. Jūdvių restoranė netruksta lankytųjų. Tačiau kartą užklupusi saviškai su nauja meilužė Izabelė susikrauna

lagaminus ir išskrenda į San Franciską. Žmonos išsiligęs vyras patraukia jos ieškoti, o atvykęs į Ameriką sužino, kad ji tapo televizijos žvaigžde.

Tradicinis sekmadienio lietuviško kino vakaras (20.25 val., TV1) primena prieš dvejus metus geriausiu lietuvišku filmu pripažintą „Kolekcionierę“. Mirus tėvui jauna medikė Gailė (aktorė Gabija Ryškuvienė) pastebi keistą dalyką: matydama save ekrane jis vėl trumpam gali patirti buvusias emocijas. Mergina ryžtasi dirbtinai sukurti situacijas, per kurias jis vėl pasiekis norimą emocinį būvį ir jis nufilmuos. Gailė visa galva pasineria į eksperimentą, net nesusimąstydamas apie būsimas jo pasekmes.

Anot režisierės Kristinos Bužytės, „idėja kilo iš klausimo, kodel, žiūrėdami filmus, daromės jautresni, labiau juokiamės, verkiamo? Ekranas ir jo vaizdas sustiprina, sukonceptuoja emocijas, o ypač kai žmonės turi galimybę filmuoti save ir stebeti iš šono, dalyvauti tam tikrose situacijose. Tai, pasirodo, dar stipriau veikia, nei stebint nepažįstamą žmogų, aktorių. Žmogus linkęs tapti personažu...“

Branduolys prasidėjo nuo minčių, paskui vystėsi istorija, kai-p